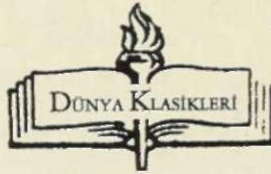

15

ARTHUR RIMBAUD

DİZELER

Çeviren:
Erdoğan Alkan

Cumhuriyet

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 153

D İ Z E L E R

Bu kitap Cumhuriyet Dünya Klasikleri Dizisi'nde
Sn. Erdoğan Alkan'ın izniyle basılmıştır.

Yayma hazırlayan : Egemen Berköz
Dizgi: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.
Baskı: Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.
Mayıs 2001

A R T H U R R I M B A U D

D İ Z E L E R

Fransızcadan çeviren: Erdoğan Alkan

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisini demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kıtaptığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı
Hasan Âli Yücel

SUNUŞ

Cumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerini okurlarımıza sunmaya başladık.

Büyük ilgi gören bu etkinliği Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanmamış -ancak Aydınlanma Devrimi yanda kalmasaydı yayınlanacağına kesinlikle inandığımız- dünya klasiklerini de *katarak sürdürüyoruz.*

Cumhuriyet

CHARLEVILLEVEDİZELERİNÖYKÜSÜ

Komşu kent Meziere'deki 47'nci alayın subaylarından, otuz sekiz yaşındaki yüzbaşı Frederic Rimbaud, bir çiftçi kızı olan, yirmi yedi yaşındaki Vitalie Cuig ile Charleville'de evlenir. Bu evlilikten Kasım 1853'te Frederic, 20 Ekim 1854'te Arthur adlı iki erkek çocuk, Haziran 1858'de Vitalie ve Haziran 1860'daysa Isabelle adlı iki kız çocuk dünyaya gelir.

Bayan Vitalie babasını kaybeder. Subay kocası da uzaklarda, Lyon kentine atanmış. Kadımcamız dört çocuğu ve geçim sorunlarıyla başbaşa didinip duruyor. Yüzbaşı baba eve para gönderiyor mu? Ne kadar gönderiyor? Bilemiyoruz. Roche'daki küçük çiftlik sınırlı bir gelir sağlıyor. Sırtındaki geçim yükü gittikçe ağırlaşan anne Vitalie genellikle işçilerin ve dar gelirlilerin oturduğu Bourbon Sokağı'ndaM ucuz bir eve taşınır.

Bourbon Sokağı

Bourbon Sokağı'nda 73 numaralı ev. Frederic 7, Arthur 6, Vitalie 2, Isabelle 1 yaşında. Annenin yaşı 35. Yüzbaşı baba eve biraz daha sıkça geliyor ve ika insan arasm-

daki derin yapı ayrımları da daha çok su yüzüne çıkıyor; tartışmalar, kavgalar büyüyor.

Kan kocayı yakından tanıyalım: Bayan Vitalie ciddi, tutumlu, çalışkan. Öte yandan aşın tutucu, despot ve dikbaşlı. Bildiğinden şaşmıyor, yalnız kendi doğrulama inanıyor. Yüzbaşı baba özgürlüğüne çok düşkün ve özgür düşünceli, liberal ve yazar. Yabancı dillere karşı büyük eğilimi var. Cezayir garnizonunda görevliyken Arapça öğrenmiş, Kuran'ı Fransızcaya çevirmiş, mesleğiyle ilgili kitaplar yazmış. Yeni yazarları, yeni yapıtları okuyor; güzel sanatları, edebiyatı ve yazmayı seviyor. Anne Vitalie ise aile sorumluluklarına, geleneklere, kurulu düzene büyük önem veriyor. Baba serüvenci, evine elinde ekmekle gelen bir tip değil.

İki yapı arasındaki ayrımlar ve çelişkiler Bourbon Sokağı'ndaki evde iyice su yüzüne çıkıyor. Bir tartışma. Öfkeli baba hırsını eline geçen gümüş tabaktan alıyor, yere vuruyor. Anne gümüş tabağı öfkeyle yerden alıp babaya fırlatıyor. Çm çm öten tabak sesi, altı yaşındaki Arthufe babasından kalan son anı. Yüzbaşı Frederic Rimbaud çekip gidiyor ve bir daha hiç dönmüyor evine.

Ölçsüz derecede gururlu ve dikbaşlı Bayan Vitalie kocasının bütün resimlerini, evden kalan eşyalarını yakmakla başlıyor işe. Çocuklara babalarını anımsatacak tek bir iz bırakmıyor. Kocasını evden kaçıran anne Vitalie'nin artık tek endişesi Roche'daki çiftlik ve çocuklarının eğitimi. Kızlar pek sorun değil. Okuyup yazmayı öğrensinler, tutumlu, düzenli, sofu ve evlerinin kadını olsunlar yeter. Ama oğulları kesinlikle iyi bir eğitim görmeli, çünkü babaları subay. Dokuz yaşındaki Frederic ve sekiz yaşındaki Arthur'u Rossat Okuluna veriyor.

Bourbon Sokağı'ndaki evi ve küçük Arthur'un bu evdeki yaşamını şairin "*Yedi Yaş Ozanları*"şirinden öğreniyoruz; Loş odalar. Duvar kâğıtlarının küflü lekeleri arasında, karanlık sofalarda bütün gün kan ter içinde annesinin buyruklarına başeğiyor. Dili sarkık, elleri kalçasında doluşırken, yürüyüşü ve yapısı hüznünü söylüyor. Gece, lambanın kesik alevi yüzünde, hırıltısı duyuluyor yukardaki odadan. Yaz geldiğinde, yenik, yorgun ve alık. Ayakyoluna girince uzun süre çıkmıyor, çünkü orda, annenin buyruklarından uzak, kokuya teslim olup rahatça düşler kurabiliyor. Kışı kar yağınca arkadaki bahçe daha bir aydınlanıyor. Uzanıp eteğine yere batık duvarın, uyuz 'dalların uğultusunu dinliyor ve yan bahçede oynayan işçi çocuklarını seyrediyor. Gözbebekleri yanaklarına düşmüş, partial giysili cılız çocuklar budalalara özgü bir tatlılıkla konuşuyor. Seviyor onları küçük Arthur. Arkadaş olmak istiyor, oynamak, konuşmak istiyor onlarla. Ama toprak sahibi, yüzbaşı karısı Bayan Vitalie, işçi mahallesine, yoksullar araşma taşınmak zorunda kalsa da işçilere ve yoksullara karşı. Çocuklarının, oğullarının bu pasaklılarla oynamasını, konuşmasını istemiyor. Aftahun bahçe duvarının eteğine uzanıp işçi çocuklarıyla konuştuğunu görünce kızıyor, kulağından tuttuğu gibi eve sokuyor. Kendine arkadaş arıyorsa abisi Frederic ne güne duruyor, onunla oynasın, onunla konuşsun. Ne yapabilir küçük Arthur, resimli betiklere, resimli dergilere bakıp düş kurmaktan başka? Resimlerdeki loş ormanlar, güneş, ırmaklar, esrik bir özgürlüğün ışıldadığı çöller, İtalyanlar, İspanyollar kızarmış gözlerinden akıp gidiyor. Akşamlan pencereden, kara tulumlany'la varoşlanna dönen işçileri seyrediyor. Gece yatağa yattığı anda yeniden düşlerine dönüyor. Derken düşler de

bitiyor ve yalnızlık odanın her yerini doldurunca bozgunlar ve bunalımlar başlıyor.

Kilisenin pazar ayinlerini hiç kaçırmıyor sofı anne. Frederic ve Rimbaud da maun ağacından yapılmış sıranın üstünde sessizce yerlerini alıp Tevrat'ın lahanaya benzeyen solgun, san yapraklarını okuyorlar.

Okul, ev ve kilisede geçen, oyunsuz, oyuncaksız, arkadaşsız, tekdüze bir çocukluk.

Sekiz yaşındaki Rimbaud'nun ruhunda isyan başlıyor. Okul defterinin bir sayfasına o zamanlar şunları yazmış: *"Serin rüzgâr, ayaklarımın dibinde akan ırmağın, gümüş suların sesine benzer bir uğultuyla kıpırdatıyordu ağaçların yapraklarını. Yeşil alınlarını eğmişti rüzgârın önüne eğreltiotları (...) Bense lanet Yunanca* Latince, tarih ve coğrafya dersleriyle uğraşıyorum.."*

Bourbon Sokağından daha iyi bir mahalleye, "Sous les Allees"ye taşınır. Rossafda öğretim laikti. Sofı anne çocuklarını karma eğitimi, dinsel eğitimle laik eğitimin birlikte yapıldığı Charleville Koleji'ne verir. Yıl 1865. Başarılı bir öğrenci Rimbaud. Özellikle Latincesi çok iyi. Din dersine de büyük ilgi gösteriyor.

On üç yaşındaki içedönük, durgun ve sessiz Rimbaud Ernest Delahaye ile arkadaş olur. Okul dağıldığında birbirlerine şiirler okurlar.

Şair Delikanlı

Başarılı bir öğrenci Rimbaud. Babası gibi onun da güçlü bir belleği var, yabancı bir dili çabuk öğreniyor, Latince okulu birincisi. Yazma yeteneği var, edebiyat ödevlerinde öğretmenlerini şaşırtacak bir ustalık sergiliyor.

Yabancı dillere, Latince ve Yunancaya karşı eğilimi ve yeteneği Rimbaud'da şiire köprü oluyor. Okul kitaplığımdaki Latin ve Yunan şiirlerini okuyor. Öğrencilerin "Baba Ariste" dedikleri öğretmen Ariste Lheritier de onu şiire özendiriyor. Ayrıca, yeni tanıştığı, *Çağdaş Parnasse* dergisini okuyan, Labarrirere adlı öğrenciyle bahçede sık sık şiirden söz ediyorlar. Böylece, dergide yazan çağdaş şairlerin, Theophile Gautier, Theodore de Banville, Leon Dierx, Jose-Maria de Heredia, François Coppee ve Paul Verlaine'lerin admı duyuyor, şiirlerini okuyor.

Charleville ve çevre kentlerin güzel bir geleneği var. Her yıl birkaç akademik yarışma düzenleniyor. Yarışmalar Latince ve edebiyat ağırlıklı. 1869,2 Haziran. Ardenler Bölgesi'ndeki kentlerin tüm yetenekli öğrencileri yeni bir yarışma için Charleville'deler. Konu Numidie (*) Kralı *Jugurtha*. Süre altı saat. Sabah altıda başlayıp öğlen on ikide bitecek. Yarışmacılar kâğıtlarına eğilmiş sürekli yazıyorlar. Arthur kalemi eline bile ahnamış. Buğulu mavi gözleri bazen dalıyor, bazen öteki yarışmacılarda geziniyor. Saat altı, kâğıdı bomboş. Saat yedi, aldırıldığı yok. Saat sekiz, kâğıdı yine bomboş. Saat dokuz, kalemi henüz eline almadı. Başöğretmen Desdouest şaşkın, tek umutlanılan Rimbaud hiçbir şey yazmıyor. Yanına geliyor öğrencisinin, soruyor

"Nedir bu hal? Üç saat geçti, kâğıdında tek sözcük yok."

MS

Aldığı yanıt çok kısa:

"Karnım aç, bana sandöviç getirin."

(*) Numidie: Cezayir'in eski adı.

Yarışma sırasında sandöviç yenmez diye bir kural yok. Az sonra okul hademesi içi sandöviç dolu bir sepetle giriyor içeri. Karnım bir güzel doyuruyor Rimbaud. Sonra başlıyor yazmaya. Yarışma bittiğinde Rimbaud'nun yazdıklarına şöyle bir göz atan M. Desdouest'nin yüzüne tatlı bir gülücük yayılıyor. Yanındaki öğretmenin kulağına fısıldıyor:

"Bu iş tamamdır, göreceksin yarışmayı bizim kolej kazanacak."

Nitekim, sonuçlar açıklandığında Rimbaud dokuz dalda birden ödül kazanır. Yarışmaların tarihinde bir rekor.

Anne Bayan Vitalie, Madelaine Rıhtımı (*), 5 numaraya taşınır. Daire Olympe Tepesi denen ormanlık bir alana, Meuse ırmağına bakıyor.

Yıl sonu.Arthur Rimbaud *Öksüzlerin Yılbaşı Armağanları* (Les Etrennes des Orphelins) adlı uzun bir şiir yazıp *Revue pour Tous* dergisine gönderir. Gelen yanıt: Üçte birini çıkarırsanız yayınlıdır. Rimbaud gerekli kısaltmayı yapar ve 2 ocak 1870'de şiiri yayınlanır. Artık o bir şairdir. Paris gibi koca bir kentin dergisi şiirini bastı! Sevin-ci sonsuz.

17 Ocak 1870 Rimbaud'nun şiir yaşamında önemli bir tarihtir. 22 yaşında, Georges Izambard adlı genç bir öğretmen Charleville Koleji'ne atanır. Dersi rethorique. • (**)
Devrimci, Cumhuriyetçi, liberal. Özgür düşünceden yana. Edebiyatçı ve şair. Yeni yayınlan izliyor. Tutucu ve yaşlı öğretmenlerin elindeki kolej gençleri Izambard, Duprez ve

(*) Madelaine Rıhtım'nın günümüzdeki adı Rimbaud Rıhtımı.

(**) Róthorique; sözbilim (ilmi belagat) ve uzanlatım bilimi (ilmi beyan) anlamına geliyor.

Lenel gibi ilerici öğretmenlerle biraz rahat soluk almaya başlıyor.

Derste söz şiire gelince Rimbaud dikkat kesiliyor, bakışları alevleniyor, yanakları kızarıyor. Öğrencisindeki bu şiir tutkusu Izambard'ın gözünden kaçmıyor. Okul dağıldığında birlikte yürüyorlar. Izambard yetenekli öğrencisine yeni dergilerden, yeni şairlerden, ilerici yapıtlardan söz ediyor. Böylece Rimbaud da artık altın yıldızlı, cafcıflı klasiklere veda edip Juvenal, Lucrece, Rabelais, Villon, Baudelaire, Banville, Saint-Simon, Proudhomme, Thiers, Lamartine, Michelet, Louis Blanc gibi yazar, şair, düşünür ve tarihçileri okur. Robespierre, Saint-Just ve Couthon gibi Fransız devrimcilerinin düşüncelerini yakından öğrenir, tarih öğretmeni rahip Wilhelm'i sorularıyla bunaltır.

Oğlu ödüller kazanan iyi bir öğrenci olduğu halde anne Vitalie, onun her şeyine, okuduğu kitaplara bile karışır. *Charles d'Orleans'dan On birinci Louis'ye Mektup* konulu bir kompozisyona daha iyi hazırlanması için öğretmeni Izambard Rimbaudya Victor Hugo'nun Nötre Dame de Paris adlı romanım verir. *Sefillerim* yazan Victor Hugo'ya anne Vitalie düşman. Izambard'a bir mektup yazar ve onu, oğluna acayip kitaplar okuttuğu için, paylar. Bununla da yetinmez, kolejin başöğretmenine Izambard'ı şikayet eder. Izambard çalışkan ve yetenekli öğrencisi Rimbaud'nun evinde anlayışsız, geri kafalı, tutucu bir ortam içinde bulunduğunu bu olayla daha iyi anlar ve Rimbaud'yla daha yakından ilgilenir. Okuduğu yeni kitaplarla Arthur'un şiir dosyası da kabarmaya başlar. *Demirci, Ofelya, İzlenim ve Güneş ve Ten* şiirleri bu dönemlerin ürünü. Rimbaud *Güneş ve Ten* 'i *Çağdaş Parnasse* dergisinde yayınlanması için

Banville'e gönderir. Banville dergiye konacak yazı ve şiirlerin saptandığını, yer kalmadığını, şiirin yayınının ancak gelecek sayılar için düşünülebileceğini yazar.

Okul dağıldığında öğretmen ve öğrenci Meuse ırmağı kıyılarında, Olympe tepesinin eteklerinde dolaşp hep şiirden, yazından söz ederler. Arthur *Müzik* ve *Kırtanrısı'nın Başı* adlarını taşıyan yeni şiirlerini okur. Izambard dizelerle ilgili düşüncelerini söyler.

Rimbaud yatisız öğrenci. Kolejin yatılı öğrencileri dışarı çıkamadıkları için kitap siparişlerinde aracılığı Rimbaud yapıyor. Böylece kitapçılara gelen yeni yayınları okuma olanağı buluyor. Örneğin kendi beğendiği bir kitabı satın alıyor, sayfa üstlerini kesmeden okuyor, yanlış almışım diye geri verip bir başka kitap alıyor. Verlaine'in karısı anılarında yalan söylemiyorsa, bu arada Rimbaud bazı pahalı kitapları da yürütmek zorunda kalmış. Aç kurt gibi okuyor: Şiir, öykü, roman, yolculuk anılan, felsefe, toplumbilim...

Haziran 1870. Akademik Yanşma, konu: *Sanço Pança'nın Ölü Eşğine Söylevi*. Yanşmayı kazanan yine Rimbaud.

Prusya'yla Fransa arasındaki ilişkiler gerginleşiyor, iyice bozuluyor. Bazı gazeteler, bu arada Cassagnac kardeşlerin çıkardığı Ülke (Le Pays) savaş çığırtkanlığı yapıyor. Paul de Cassagnac bir yazısında şöyle sesleniyor halka: "Sizler 70 yılının Fransızlan, Bonapartçılan, kralcılanı ya da cumhuriyetçileri, 1792'lerdeki babalarınızı anımsıyor musunuz?.." Rimbaud savaşa karşı. *Doksan İki Ölüleri* adlı şiiri yazıyor.

19 Temmuz 1870, Fransa Prusya'ya savaş ilan ediyor.

Okul dinlence dönemine girdiği için 24 Temmuz'da Izambard dostu felsefe öğretmeni Deverriere ile birlikte Douai'ye, kendisini büyütüp okutan Gindre kız kardeşlerin yanına gidiyor. Büsbütün yalnız kalan Rimbaud zamanı Izambard'ın boş evinde, kitaplarını okumakla geçiriyor.

2 Ağustos 1870, Sarrebrück utkusu. Charleville halkı coşkulu, sokaklarda "Berlin'e, Berlin'e!.." diye haykıyorlar. Ama hemen ardından Fransız ordusu Wissembourg'da bozguna uğruyor.

15 Ağustos, Paris'te çıkan *La Charge* gazetesinde Rimbaud'nun *Üç Öpücük* şiiri yayınlanıyor. (*)

Doğduğu kentten tekdüze yaşamından nefret eden Rimbaud yalnız kalınca büsbütün sıkılmaya başlar. Zaman zaman Delahaye ve Bretagne ile kahvelerde buluşur ama bu sohbetler onu doyurmaya yetmez. Izambard'a yazdığı mektupta yalnızlıktan, kentten sıkıcılığandan, kentlilerin sağış çıkışkanlıklarından yalanır.

Altlarında tarih yoktur ama *Asılmışların Balosu*, *Tartufe'nün Yazgısı*, *Sudan Doğmuş Venüs* ve *Roman* şiirleri bu dönemlerin, on yedi yaşın ürünleridir.

İlk Kaçış

Şair Rimbaud'nun düşlerini hep Paris ve Paris'teki şairler, yazın ve sanat dünyası doldurur. Kendisine ödül olarak verilen kitapları satar. Ertesi gün aile kır gezisinde. Altın ırmak, oynatıp kara, ağır ve körpe ot kollarını koşuyor. Anne, Bayan Vitalie güneşliğini açmış, otları, çiçekleri

(*) Şairin "Üç Öpüçüklü Güldürü" şiiri.

ezerek dimdik duruyor. Çocuklar ağaçların altına uzanmış, pembe ciltli, yaldızlı kitaplar okuyorlar. Arthur yaklaşıyor annesine, "kitabımı bitirdim, evden yenisini alacağım" diyor. Yanıtlıyor anne: "Peki, ama geç kalma! "Rimbaud melekler gibi usul usul uzaklaşıp daha sonra hızla tepeleri aşıyor. Almanlar komşu kentin, Meziere'in kapılarına kadar gelip dayanmış. Bu yüzden Rethel-Reims hattı kapalı, Paris'e ancak Charleroi üstünden, aktarmalı gidebilir. 29 Ağustos'ta Givet'ye dek biletini alıyor. Givet'den Charleroi'ya yayan yürüyor. Charleroi'da Brüksel-Paris ekspresine biniyor, ama parası yetmediği için bileti Saint-Quentin'e kadar...

Kırda oğlunu boşuna bekler anne. Akşam olur, oğlan yine görünürde yok. Gece olur, gelen giden yok. Ortalıkta savaşı var. Sokaklara düşer, kahvelerde, birahanelerde, meyhanelerde her gördüğüne Arthur'ü sorar. Eve döner. Gözü kapıda, kulağı tokmak sesinde. En küçük bir gürültü duysa pencereye koşar, sokağa bakar. Yalnızca kediler ve köpekler. Sabah yeniden, endişeli, öfkeli, dişi bir kurt gibi Charleville yollarında. Aramadık taş dibi, tilki ini bırakmaz. Çocuk kayıp.

Bileti Saint-Quentin'e kadar olmasına karşın Paris'e gitmeye kalkan kaçak yolcu yakalamp Kuzey Gan'nda polise teslim edilir. Güvenlik güçleri Mazas Tutukevi'ne atar Rimbaud'yu. Telaşlanır, kâğıt kalem ister. Kurtarılması için, annesine, öğretmeni Izambard'a, Charleville Emniyet Müdürlüğü'ne, hatta İmparatorluk savcısına yazılar yollar.

Izambard mektubu alır almaz Mazas Tutukevi'ne bir yazı yazar, Rimbaud'nun bilet borcu olan 13 frankı gönderir, kefil olur. Bir yazıyla da anne Vitalie'ye durumu an-

latır. Rimbaud serbest bırakılır. Ama Charleville'e değil, Donai'ye, Gindre kız kardeşlerin evine, Izambard'm yanına gelir. Kir ve pislik içinde. Üstelik tutukevinde bitlenmiş. Otuz sekiz yaşındaki abla Caroline ve öteki Gindre kız kardeşler işe banyoyu yakmakla başlar. Delikanlı ve giysileri yıkanır. Son olarak bit denetiminden geçer. Kimi yorumculara göre Rimbaud'nun daha sonra yazacağı *Bit Ayıklayan Ablalar* şiiri bu günlerin ürünüdür.

Rimbaud Douai'de özgür, başıboş. Gindre kız kardeşlerden şefkat görüyor. Öğretmeni Izambard ile bol bol şiirden söz ediyor. Elinin altında hayli yeni yayın var, sürekli okuyor. İlk kez, kitap yayınlamış bir şairle, *Les Glanes'üa* (Başak Devşiren Kadınlar'ın) şairi Paul Demeny ile tanışır. Zaman zaman Izambard'la Ulusal Koruyucuların eğitimlerine kardır. Charleville'e dönmek için gönüllü asker olmaya bile kalkar, ama yaşı küçük olduğu için kabul edilmez. Annesinden, dili hayli sert, Rimbaud'nun bir an önce gönderilmesini buyuran iki mektup gelir. Rimbaud bu mektuplara tepki olarak çocukluk günlerindeki acılarını, mutsuzluğunu anlatan *Yedi Yaş Ozanları* şiirini yazar ve annesinin mavi gözlerindeki şefkati yalancı bir sevgi olarak niteler: "mavi gözleri vardı onun, yalan söyleyen".

Ortalıkta savaş var, Izambard Rimbaudyu yalnız gönderemez. Deverriere ile birlikte Charleville'e götürürler Rimbaud'yu. Bayan Vitalie oğlunu tokatlar, izambard'a teşekkür edecek yerde hakaretler yağdırır.

Prusyalılarla (Almanlarla) savaş bütün şiddetiyle sürüyor. Düşman az ötedeki Meziere'i sürekli bombalıyor. Isambard Charleville'deki kitaplarını bagaj yapıp kentten ayrılır.

Rimbaud sık sık, Meziere'de oturan arkadaşı Ernest Delahaye'in yanına gider, iki arkadaş, cepleri kitap dolu, bombalara boş verip, Aşk Ormanı'ndaki ıhlamur ağaçlarının altında şiirden söz ederler.

İkinci Kaçış

8 Ekim 1870. Izambard eve geldiğinde Bayan Vitalie'nin bıraktığı notu bulur. Rimbaud yeniden kaçmış. Annesi onun Brüksel'e gittiğini sanıyor. O sıralarda zaten Izambard da Brüksel'deki bir dostunu ziyarete gidecek. Bayan Vitalie'nin ricası; eğer Arthur'ü bulursa onu eve dönmeye ikna etmesi, dönmeyi kabul etmezse polise teslim etmesi.

Rimbaud bir gün önce, 7 Ekim'de trene binmiş. Yanında bir de kız var. Kızın amacı Paris dolaylarında oturan akrabalarını bulmak, kapağı Paris'e atmak. Rimbaud her zamanki gibi parasız. Bir şeyler satıp elindeki parayla ancak Givet'ye dek bilet alabilmiş. Trende pembe bir kompartımandalar. Rahat* başıboş gidiyorlar. Kızın ensesine küçük bir örümcek düşüyor. Eğip boynunu Arthur'e "ensem kaşınıyor, yoksa bir böcek mi var, baksana" diyor, Arthur küçük bir öpücük konduruyor kızın beyaz ensesine.

Trenden iniyor Rimbaud, yayan yolculuk başlıyorbu kez. İlk durak Fumay. Okul arkadaşına uğruyor. Armağanı dizlerine derman gelmesi için birkaç tablet çikolata. İkinci durak Vireux ve bir başka arkadaş. Üçüncü durak Givet, orda bir arkadaşının çavuş akrabası var, geceyi evinde geçirebilir. Çavuş evde yok, kışlada nöbet tutuyor. Ne

gam? Kendi eviymiş gibi girip yatıyor Rimbaud. Birkaç gün sonra Charleroi'da. Karnı çok aç, cebinde arkadaşlarının verdiği biraz para var. Yeşil boyalı küçük bir meyhaneye kapağı atıyor. Sekiz gündür, yırtık pabuç yollarda. Köylülerden dilendiği yavan ekmeklerle karnım şöyle böyle doyurmuş. Şimdi acısını çıkarıyor açlıkların. Renkli bir tabakta tereyağı, ekme, mis gibi sarımsak kokan jambon, yanında, kaçak akşam güneşinde yıldız yıldız yanan, bol köpüklü, koca bir bardak bira. Garson kız servis yaparken çapkın çaplan gülüyor. Belli, istediği tatlı bir öpücük. Yemekten sonra Charleroi Gazetesi'nin yayın müdürünü buluyor. Adam arkadaşının babası. İş istiyor. İş yerine öğüt alıyor ve bir yığın gevezelik, yakınma: "Bütün siyasetçiler satılmış adamlar, leş kargaları, işleri güçleri çalışana çelme takmak, sürekli baltalıyorlar gazetemizi.. "

Brüksel'e gelir, Izambard'ın dostu Bay Durand'ı bulur. Bay Durand çok iyi karşılar onu. İki gün kalır, sohbet ederler. Akşam şair delikanlının perişan haline acır, para verir. Parayı alır almaz da Rimbaud kuş olup kanatlanır. Kaçak öğrencisini bulmak için hemen yollara düşen zavalı Izambard Fumay, Vireux, Givet ve Charleroi'da boşuna arar onu. Brüksel'de dostu Durand'a uğrar. Evet, delikanlı gelmiş, iki gün kalmış, parayı almca da toz olmuş. Izambard, öfkeli ve umutsuz Douai'ye, teyzelerinin, Gindre kardeşlerin yanına döner. Çaroline teyze açar kapıyı ve "Ö burada" der. "Kim?". "Arthur."

Arthur kılık kıyafeti düzmüş, yazı masasına kurulmuş, yol şiirlerini kâğıda geçiriyor: *Gönlümce Bir Kış, Yeşil Meyhanede, Çaplan Kız, Kuytuda Uyuyan Asker, Aylaklığım, Dolap.*

Rimbaud'nun her olumsuz davranışından Izambard'ı sorumlu tutmak Bayan Vitalie'nin değişmez alışkanlığı. Hayli güç durumunda kalan öğretmen, anneye bir mektup yazar, Rimbaud'nun Douai'de, yanında olduğunu bildirir. Bayan Vitalie yanıtında kesin bir dille buyurur: "Onu derhal buraya gönderilmek üzere polise teslim edin." Izambard, üzgün, öğrencisiyle konuşur: "Hepimiz seni seviyoruz, eve bir yük değilsin, ama anlamalısın, seni burda tutmamız yasalara aykırı."

Izambard çok sevdiği şair öğrencisini Douai Komiserliği'ne teslim etmek zorunda kalır. Öğretmen ve öğrenci sevgi ve özlemle el sıkışırlar. Nitekim bu onların yüz yüze son görüşmeleri olacak. Gözleri nemli ve üzgün eve dönen Izambard yeşil boyalı kapının üstüne kurşun kalemle yazılmış bir şiirle karşılaşır. Şiiri kâğıda hemen geçirmez. Birkaç gün sonra da teyzeleri kapıyı yeniden boyatırlar. Notlarından, anılarından öğrendiğimize göre söz konusu şiiri Izambard anımsayamıyor. Kimi yorumculara göre Rimbaud'nun kapı üstüne yazdığı şiir *Aylaklığım*.

Rimbaud yeniden, mektuplarında "Zalim Charlestown" diye söz ettiği Chafleville'de. Kent ve hemen yakınındaki Meziere kuşatma altında. Rimbaud'dân bir yaş büyük ağabeyi Frederic gönüllü asker, Metz'de savaşıyor. Metz işgal edilince düşmandan kurtulup eve gelir. Rimbaud asker abisini alaya alıyor. Frederic sözcüklerin hece hece üstüne basarak yarıttılar: "Çok-iğ-renç-sin Arthu-re". Gülüşürler.

Savaş bütün şiddetiyle sürerken Delahaye ve Rimbaud bostan kulübelerinde, bağ evlerinde buluşup *Çağdaş Pdrnasse* dergisini okuyup Leconte de Lisle'in, Bahvil-

le'in, Mallarme'nin dizeleriyle ısınmaya çalışırlar. Arden-
neler savaşın yam sıra aralık ayının korkunç soğuklarını ya-
şamaktadır.

Üçüncü Kaçış

Rimbaud büyüyor artık. Çocukluk çağından, ergen-
lik çağından çıkmış. Yaşamına kendisi yön vermek istiyor.
Ama bunu bir türlü anlamıyor dikbaşı anne. Büyük oğlu
Frederic'in eğitimi onun için sorun değil, Frederic yetenek-
siz. Ama Rimbaud hep ödüller alan bir çocuk, iyi bir öğ-
renim yapıp devlet dairesine kapağı atmalı ve şu Charle-
ville'iler de analar ne çocuk doğurmuş görmeli! Hem o
çocuğun babası koskoca bir subay!

Evdeki tartışmalar çekilmez hal alır. 25 Şubat 1871'de
Rimbaud gümüş saatini satıp Paris trenine biner.

Paris. Prusya (Alman) askerleri Champs-Elysee'de
gövde gösterisi yapıyor. Kara bayraklar asılmış evlerin
pencerelerine. Ne Prusyalıların gövde gösterileri, ne hai-
lem sessiz protestosu, ne de kara bayraklar dikkatini çeker
Rimbaud'nun. O kitapçıların önünde, yeni yayınlara bakı-
yor. Dişe dokunur bir şey yok. Gerek Lemerre'de, gerek
Quartier Latin'deki kitapçıların vitrinlerinde yalnızca kah-
ramanlık romanları, savaş öyküleri ve Paris'in işgaline de-
ğin am yazılan var. Gazetelerin çoğunun başlıkları istila.

Ne yapacağım bilmeden dolaşır bir süre. Usuna *L'Ec-
lipse'in* kapak karikatürlerini yapan Andre Gill gelir. Ad-
resini bulmuş bir yerlerden: Cehennem Sokağı, 89 numara.
Sanatçının hem atölyesi, hem evi. Kapı kilitli değil.
Andre Gill yok. Ne gam! Eviymiş gibi girip, divana uza-

nır. Yol yorgunu Rimbaud, şimdi gerçekten Paris'te, tatlı bir rüya görürken ev sahibi, şaşkın, tanımadığı delikanlıyı uyandırıyor: "Kimsin? Burada işin ne?". Gözlerini ovuşturur Rimbaud: "Ben şair Rimbaud'yum, Charleville'den geldim, öyle tatlı bir rüya görüyordum ki!" Gill alaycı bir sesle yanıtlar: "O tatlı rüyaları kendi yatağında görsen daha iyi değil mi?" Bir süre sonra soğukluk kalkar aradan. İki sanatçı konuşup sohbet ederler. Gill, Paris'in durumunu anlatır, salt karnını doyurmak için gönüllü asker yazıldığı, ancak aldığı parayla yalnızca bir tas sıcak çorba içebildiği söyler. Rimbaud'ya biraz para verir ve hemen Charleville'e, geldiği yere dönmesini önerir.

Umudunu yitirmez Rimbaud, direnir kalmak için. Soğuklara aldırmandan kitabevlerinin önünde dolaşır durur. Geceleri nhtımlarda, kömür motorlarında yatar. Soğuk, kimsesizlik, açlık ve yalnızlık. Direnişi kırılır. 10 martta, yayan, Charleville'e dönmek için yollara düşer. Kentine geldiğinde perişandır, hastadır. Ciğerleri sökülecekmiş gibi öksürüyor. Anne Vitalie oğlunu bu halde görünce fazla üstüne gitmez.

Rimbaud'nun Paris'ten getirdiği tek izlenim Parnasseçilann uzun saçları. Kendisi de şair ve Parnasseçi, o halde saçlarını kestirmemeli. Tutucu Charleville halkı bundan böyle sokaklarda saçları omuzlarına dek inen bir delikanlı görür ve hep onu çekiştirir. Kimi traş ol diye para verir ve Rimbaud bu parayı tütüne yatırır, kimi küçük hanım diyerek alay eder. Ne gam! Arkadaşı Delahaye evsiz barsız kaldığı için Theux köyünde oturuyor. Rimbaud onu görmeye gittiğinde çocuklar uzun saçlı deliyi taşa tutarlar.

18 Mart 1871. Paris Komünü ayaklanması ve Komün

yönetimi. Rimbaud sevinçten bayram ediyor. Tamam bu iş, 1789 Devrimi sürüyor, soyluluk ve kentsoyluluk düzeni süpürülüp atılacak, tek söz bilimin ve gelişimin olacak.

Duvarlardaki bir duyuru yüzünden sevinci yarım kalır. Kapalı olan okulu 12 nisanda yeniden açılacak.

Buyurur anne:

"Üç hafta sonra okuluna başlayacaksın!"

Yanıtlar Rimbaud:

"Görürüz!"

Tartışmalar, kavgalar büyüdükçe büyür evde. Okula gitmektense bir dilim kuru ekmekle çilekeş yaşam sürdürmeye hazır Rimbaud. Arkadaşı Delahaye ile gezerken çevreyi iyice tanıdımlar. Romery yakınında eski bir taş ocağı ve az ötede bir kulübe var. Rimbaud bu taş ocağında ve kulübede kalacak, arkadaşı Delahaye de ona yiyecek bir şeyler getirecek. Yavan ekmek de olur, yeter ki acından ölmesin, ama rahatça okuyup yazabilsin... Bu tasan gerçekleşti mi? Kesin kanıt yok. Ama gerçek olan bir şey var. İki arkadaş sık sık ormanda buluşup Rousseau'nun, Rabelais'in, Edgar Allan Poe'nun yapıtlarını okurlar.

Okumak istemeyen oğlunun karşısına bu kez başka bir öneriyle dikilir inatçı anne: "O halde iş bulup çalışacaksınız!" Şiirin başlıbaşma bir uğraş olduğunu, kendinden başka bir uğraşla birlikte yürüyemeyeceğini anlayamaz kentsoyluluğa özenen anne. Rimbaud Charleville'de çıkan *Ardener'in Gelişimi* (Le Proges des Ardennes) gazetesinde yazmanlık yapmaya başlar. İşi gelen zarflan açmak, yazılan dosyalamak; amacıysa Şom Ağızlı (LaBouche d'ombre) anneyi bir süre için de olsa susturmak. Yazık ki 17 nisanda işgal güçlerinin buyruğuyla gazete kapatılır ve Şom Ağız yemden konuşmaya başlar.

Çalınmış Yürek

Annesi dik başlıysa o da dikbaşı. Annesi gururluysa o da gururlu. Pes etmiyor. Yolculuklardan da korkmuyor. Babası Afrikalan dolaşmış. Parası var, varsın olmasın, güçlü, "rakipsiz ayaklan" var ya. Evi terkedip bir kez daha, yayan, Paris'e doğru, düşer yollara. Zaman zaman at arabalarına raslar, biner. Ödeyecek parası yok, borcunu fıkralar anlatıp, karikatürlerini yapıp arabacıları güldürerek öder. Tıpkı masalların Parmak Çocuğu, yırtık papuç, pantolonunun kıçında- koca bir delik, hani mavi gökyüzünün altında Büyük Ayı yıldızları, sert bir şarap gibi alnında çiğ damlalar, dağlar tepeler aşar. Ve işte yine ozanlar kenti Paris'te. Ama bu kez Paris daha bir karmakanşık. Yönetim Komün'ün elinde. Saray Versailles'a kaçıp düşmana, Prusyalılara sığınmış. Kralcılar, Almanların, düşmanın desteğinde, Komün yönetimini yıkmak için saldırıyorlar. Yeni yönetim deneyimsiz, ne yapacağım bilmiyor. Düzenli bir ordu yok. Gönüllülerle yurtsever ordu birlikleri kışlalarda iç içe ve düzensiz. Babylon Kışlası Charleville'den gelen, henüz tüyü bitmedik genç devrimciyi coşkuyla bağnna basar. Bu kışlada da aym keşmekeş. Askerler, işçiler, ulusal koruyucular, denizciler, karacılar balık istifi gibi üst üste. Aralarında bir de ressam var: Rimbaud'yla aym yaştaki Forain. "Gavroche" diyorlar ona. Babylon kışlasındaki ne bilsin, geleceğin büyük şairi Arthur Rimbaud'yla, büyük ressamı Forain'le birlikte olduklarım. Kent en çetin günlerini yaşıyor. Herkes ölümle yaşam arasında bir gidip bir geliyor. Bu keşmekeş içinde, yiğitliklerin yanı sıra erdemsiz davranışlar da kendine ortam bulabiliyor.

Ağızlarında sövgüler, salyalarını akıta akıta tütün çiğneyen sapıklar çetin anlar yaşıyor düşler ve devrim aşkıyla dolu taşralı delikanlıya, içlerinden biri, bir onbaşı büsbütün zıvanadan çıkıyor. Rimbaud'nun biyografisini yazan bazı araştırmacılara göre bu onbaşı aralarına yeni katılan toy delikanlıyı kendisiyle eşcinsel ilişkiye zorluyor ve Rimbaud'nun eşcinselliği de böyle başlıyor. Şair adını iki kez değiştirdiği *Çalınmış Yürek* şiirinde o günlerin iğrenç yanlarını da anlatır.

Nisan sonlan. Düşlerle dolu geldiği Paris kentinden bir kez daha düşkünlükle aynılır. Yayan yollara düşer ve mayıs başlarında Charleville'e gelir.

"Tanrıya Ölüm!"

8 Mayıs 1871. İç savaşı kentsoylular kazanır. Paris Komünü ve Komün yönetimi sona erer. Rimbaud'un dünyası büsbütün yıkılır. Mutsuzluğunu, karamsarlığını dile getiren *Paris se repeuple* şiiri bugünlerin ürünü. Öfkeli ozan, elinde tebeşir, parklardaki sıraların üstüne "Tannya Ölüm" sözcüklerini yazar. Yolunun üstüne bir rahip çıktığında tükürür yere, belki de rahibin yüzüne. Çocukluğundan beri süregelen dinsel eğitime tepki bu. Evde annesi önüne hep, yapraklan san lahana yapraklarına benzeyen Tevrat'ı ve İncil'i koymadı mı? Her pazar saat on birde kilise törenine katılmak zorunda kalmadı mı? Kolejdeki öğretim karma öğretimdi. Az mı çekti onu kıskanan, derslerde kopya veriyor diye gammazlayan papaz adayı hergelelerden? Ve onu hep dini bütün bir Hıristiyan olarak görmek isteyen şu "Karanlık ağızlı", şom ağızlı anneden. Oğlu on sekiz ya-

şında. Ama o, hâlâ cep harçlığı olarak yalnızca haftada iki veriyor. Bilerek yapıyor bunu, çünkü o iki kuruş kilise-deki pazar ayinlerinin iskemle ücreti. On sekiz yaşındaki delikanlının içtiği üç kuruşluk mtün parasını bile başkaları, bazen Bretagne, bazen Deverriere, bazen Delahaye karşılıyor. Birkaç bardak bira ya da şarap ısmarlasınlar diye Promenade Kahvesi'nde rasladığı aptal okul arkadaşlarına saçmasapan öyküler anlatmak, boşuna gevezelik yapmak ve onlara katlanmak zorunda kalıyor.

Bozgun üstüne bozgun, kendini büsbütün yalnız duyumsar Charleville'de.

Ateş Hırsızı

Izambard'm mektubunu bu bozgun günlerinde yanıtlar. Öfkesini ondan çıkarır; kaba bir dille, şair yaratıldığını, öyleyse şiirden başka hiçbir çalışma yapmayacağını yazar. Devlet kapısında çalışıyor diye öğretmenini çıkarıcılık ve eyyamcılıkla suçlar. Bu arada şiir anlayışını da birkaç tümceyle açıklar ve mektuba *Çalınmış Yürek* şiirini de ilişitir. İki gün sonra, şair Paul Demeny'ye yazdığı mektupta şiir anlayışını daha geniş biçimde ortaya kor: Şiir öznel değil nesnel olmalı. Ben bir başkasıdır. Kahin olmak, yalvaç olmak, görülmezi gören olmak gerekir. Tüm duyulan uzun süre, sonsuzca ve bilinçle bozup değiştirerek kendini kahin, yalvaç (voyant), görülmezi görülen kılar ozan. Sevginin, acının, çılgınlıkların bütün biçimlerini bozup ilişitir. Ozan olmak isteyen kişinin ilk incelemesikendini bütünüyle tanimasıdır. Ruhunu araştırmr, onu dikkatle gözetip denetler, öğrenir. Ruhunu tanır tanımaz onu işle-

yip geliştirmesi gerekir. Amacı bilinmeze varmaktır. Ozan ateş hırsızdır, insanlıktan sorumludur. Bulgularını duyumsatmak, elle tutulur kılmak, dinletmek zorundadır. Ötelerden getirdiği şeyin biçimi varsa, o da bir biçim sunacaktır, biçimi yoksa o da biçimsizi verecektir. şiir diline gelince, her söz zaten düşünce olduğundan, evrensel bir dil yaratmak gerekir. Ruha ruh olacaktır bu dil; koku, ses, renk diye ne varsa düşünce de hepsini özetleyecek. şairin ve şiirin topluma karşı görevleri var. nlar yurttaş olduğuna göre şiir eyleme tempo tutmakla yetinmemeli, önde gitmeli, yol göstermeli. Yemlik de çok önemli. şiir özüyle de, biçimiyle de yenilik sergilemeli. Her eski şiir, Yunan şiirinden romantizme kadar, sonunda Yunan şiirine gelip dayandı, yinelemeden öteye gidemedi. şairler yazmanlar gibi uyaklarla uğraşıp durdu.

Demeny'ye mektubunda beğendiği şairleri sayar, ama eleştirmekten de geri durmaz. Racine katkısızdır; güçlüdür, büyüktür ama uyaklar sayesinde ayakta durur, ilk romantikler aynmına varmadan kahin (voyant) oldular, görölmezi gördüler. Örneğin Lamartine kimi kez görölmezi görendir, ama eski biçim içinde boğulup kalır, inatçı Victor Hugo son kitaplarında esaslı bir görme gücünü ortaya kor, *Sefiller* gerçek bir şiir. Kahinlik yönünden ikinci romantikler ilk romantiklerden daha ileri. Theophile Gautier, Leconte de Lisle, Theodore de Banville iyi şairler, ne var ki ölüp gitmiş şeylerin ruhunu yeniden ele almakta bir yarar yok. Baudelaire gerçek bir kahin, görölmezi görendir, ozanlar kralıdır, gerçek bir tanrıdır. Ancak, çok sanatçı bir ortam içinde yaşadığından eski biçimleri denemiştir. Oysa bilinmezlik; buluşlar, yeni biçimler gerektirir.

Parnasse denen okulun da iki kahini, iki görülmezi göreni var: Albert Merat ve gerçek bir ozan olan Paul Verlaine.

Bir türlü kurtulamadığı Charleville, "zalim Charlestown" gittikçe çekilmez hal alır. Belediye Kitaplığı'na bile gidemez hale gelir. Kitaplık isyan, eski öğretmen Hubert Baba bacaksız oğlandan usanmış. Yaşma uygun kitapları okumak varken ikide bir ısrarla, büyü, büyücülük, simyacılık üstüne yazılmış saçmasapan şeyler istiyor. Bir gün camı burnuna gelir, Rimbaud'yu kolundan tutar, dış kapıya götürür ve hemen yandaki kolejin kitaplığını gösterir: "Senin yaşma uygun kitap yok bizim kitaplıkta, kolejin kitaplığına git, adam gibi şeyler oku, Homeros'u, Horatius'u, Xenophon'u oku, hadi, yallah, bir daha gözüm görmesin seni!" Rimbaud *Oturmuşlar* şiirim yazarak öfkesini çıkarır, yaşlı bürokrat Hubert Baba'yı ve onun gibileri bu şiirde yerin dibine sokar. Tüm tutuculardan, yaşlı bürokratlardan, din adamlarından yazdığı şiirlerle öcünü alır. Kız kardeşi Isabelle'in Kudas töreninden sonra *ilk Kudas Törenleri* şiirini yazarak Kiliseyi, Hristiyan dinini acımasızca eleştirir, isa'nın insan enerjisini çalan bir hırsız olduğunu, sübyancı papazların küçük kızlara sulandığını söyler. Bu arada, Paris'teki şair Banville'e de ağzının payını verir. Şiirlerinde çiçek adları sayıp duran Banville'i ve ona benzer "otoburlan" *Çiçeklerle İlgili Ozana Söylenenler*¹ de alaya alır. Şiiri kısa bir mektup eşliğinde Banville'e gönderir: "Beni anımsadınız mı, geçen yıl taşradan size yüz, yüz eli dizeden oluşan *Güneş ve Ten* şiirimi göndenniştım. Büyük incelik göstererek mektubumu yanıtlamıştınız. Bu şiiri gönderen de yine o salak kişi. Geçen yıl on yedi yaşımdaydım, şimdi on sekizime girdim, ilerlemiş miyim?". Al-

tına da, salya anlamına gelen "bave" sözcüğünden türettiği Alcide Bava imzasını atar.

Verlaine'in Daveti ve Paris

Her şey ters gidiyor. Evde sürekli annesinin dırdın: "Ya okumalı, ya çalışmalı! Kendini sokağa atıyor. Peki nereye gidecek? Cebinde para yok ki biraevinde ya da kahvede otursun. Annesinin verdiği haftalık cep harçlığı iki günlük tütün parasına bile yetmez. Timsah adım taktığı kitapçıya borçlar birikmiş, 25 frangı bulmuş. Adam parasını istiyor. Bu arada yeni yem şiirlerle dosyası kabarmakta. Cumhuriyetçi Henri Perrin'in çıkardığı Kuzey-Doğu gazetesine iki şiirini götürür, yayınlanmaz. Ilıman cumhuriyetçi için, toy oğlanın yazdıkları kaba saba şeyler. Birkaç kez uğrar Rimbaud şiirlerim sorar. Henri Perrin kapıcıyı uyarır: "Bunu almayın içeri!" Genç Rimbaud ektiğini biçemiyor bir türlü, duyuramıyor dizelerini. Meuse ırmağının kıyısında, Ayrelles gölünün çevresinde, dalgın, dolaylı durur. Demiri bilmem hangi batağa atılmış devinimsiz bir kayık gibidir. Suların dibini tarayan altın arayıcısının kimse aynmında değil. Vivier-Guyon çayının kıyısında, söğütlerin altına uzanıp saatlerce düşünür. Ne yapmalı? Yaz bitti, güz dayandı kapıya, okul açıldı açılacak. Annesi diyor, yatılı okutacak. Okumazsa iş bulmalı. Başka çıkar yol yok. Çalışmaya karar verir, ama Charleville'de değil, Paris'te. Karın tokluğuna bir iş bulmalı, yeter ki tüm zamanım almasın, şiir yazabilecek vakit bulsun. Paul Demeny'ye mektup yazıp öğütlerini ister. Böyle hafif bir iş bulmasa yardım edebilir mi? Kentte dertlerini açabildi-

ği, güvenebildiği birkaç kişi var ancak. Okul arkadaşı Ernest Delahaye; ondan yaşça hayli büyük, sanatsever, koca gövdeli Bretagne ve bir de Rossat Okulunun felsefe öğretmeni Deverriere.

Duterme Kahvesi. Bretagne ile Ernest dumanlar arasında biralarım yudumluyor. Rimbaud gelince masaya yeni bir iskemle çekilir. Şairimiz oturur. Geriye doğru kaykılmış haliyle ağza kurulmuş, sapı eğri bir Gambier piposunu anımsatıyor. Konuşmuyor. Bardaklar ve duman yelkenleri arasında bir sessizlik anıtı. Rimbaud'nun bu hallerine alışkınlar. Onlar da sohbeti kesiyorlar. Sessizliği her zamanki gibi yine koca gövdeli, ablak yüzlü anarşist Bretagne bozuyor. Bardağını Rimbaud'nun bardağıyla tokuşturup tüm gövdesini sarsan iri bir kahkaha parlatıyor:

"Bu ne surat arkadaş, Karadeniz'de gemilerin mi battı?"

"Şom Ağız dırdırlanıyor, yatılı verecek beni. Okumak istemediğimi kaç kez söyledim, laf dinlemiyor. İyisi çekip Paris'e gitmek. Belki hafif bir iş bulup çalışmalarımı sürdürebilirim."

Bir süre düşünür Bretagne. İri gözleri birden parlar:

"Dinle Rimbe, Fampoux'da Duheelerin bir şeker şirketi var. Duymuşundur, Duheeler Verlaine'in dayıları. Vergi denetimine gitmiştim. Paul Verlaine de oradaydı. Tanıştık. Çok iyi biri. Hatta *Zühal Şiirlerim* yazarken kullandığı mürekkep hokkasını anı olarak bana armağan etti. Tam senin kafanda bir şair; güzel bir mektup döşen, sayfada biraz yer ayır, beş on satır da ben ekleyeyim. Sıkıntımı anlat, Paris'e gelmek istediğini, büyük şairlerle bir arada olmak, şiirin büyük havasını solumak istediğini yaz. Güvendiğin

birkaç şiirini de ilişitir. Senin yazın pek okunaklı değil. Şiirleri Ernest temize çeksin. Bu yolu bir deneyelim."

Öneri oybirliğiyle oylanır. Daha soma Bretagne mektubun içeriği konusunda da bazı önerilerde bulunur. Sözcükler Paul Verlaine'in esrik ve serüvenci yapısına uygun, hem nazik, hem çarpıcı olmalı.

Rimbaud mektubu yazar, Bretagne alttaki kısmı beş on satırla doldurur, Ernest Delahaye'in elyazısıyla *Şaşkınlılar*, *Çömelmeler* ve *Oturmuşlar* adlı şiirler mektuba eklenir, zarfın üstüne adres kondurulur.

Aradan bir hafta geçer, yanıt yok. Rimbaud umutsuz. Bretagne ona cesaret verir: "Kendini hemen salma. Bir mektup daha yaz." İkinci mektup yazılır ve başka şiirler eklenir: "*Parisyeniden kalabalık*", "*KüçükSevgililerim*", "*İlkKudas Törenleri*".

Umutla yanıt beklediği bugünlerde Rimbaud sık sık Meuse ırmağı ve Ayrelles gölü kıyılarına oturup Paris'in ünlü ozanlarına parmak ısırtacak büyük bir şiire başlar: *Esrik Gemi*.

Beklenen mektup sonunda gelir. Verlaine şu yanıtı veriyor: "Şiir savaşımına karşı çok iyi silahlanmışsın. Buradaki şair arkadaşlar sizi tanımaktan büyük mutluluk duyacak. Paris'te olmadığım için mektuplarım yeni aldım. Geçim giderlerin konusunda çevremle konuşmalıyım. Sonucu hemen bildireceğim."

Ve Verlaine'den coşkulu ikinci mektup: "Gel büyük ruh, seni çağırıyoruz ve seni bekliyoruz". Yolculuk giderlerinin postayla gönderildiği de ayrıca bildiriliyor.

İşte Rimbaud sonunda Paris'e gidecek. Yayan değil, trenle, yollarda sefillik çekmeyecek. Paris'te *kışlalarda*,

kömür motorlarında, parklarda yatmayacak. Hep aşağıladığı, mutsuzluğunun tek sorumlusu olarak gördüğü Charleville'de son kez dolaşmak ister. Eylül. Okul arkadaşı Ernest Delahaye ile ormanın kıyısında oturuyorlar. Ilık, usul ve tatlı bir hava. Aydınlık bir ışık, umut yüklü. Rimbaud yazdığı son şiiri uzatır arkadaşına: *Esrik Gemi*. "Bak, armağan olarak bu şiiri götüreceğim onlara. Ve okuyor şiirini. Hayran kalıyor Delahaye:

"Yazın dünyası bu kadar güçlü bir şiirle ilk kez karşılaşacak". Göğüs geçirir Rimbaud:

"Biliyorum. Yine de bir şeyler var beni ürküten. Yazıncılar, sanatçılar dünyasına, salonlara yabancıyım. Gör-gü kurallanmış, incelikmiş, bunlar bana pek uzak. Nasıl davranacağımı bilemiyorum, acemiyim, sıkılganlığım, konuşma yeteneğim yok. İş düşün ve düşünceye gelince, herkesle rahatça boy ölçüşürüm. Ama!.. Bilemiyorum, ne yapmalıyım, nasıl davranmalıyım orada..."

Ve işte istasyonda. Valizi falan yok. Üstündeki giysilerle. Deverrيره bir altın lira veriyor; "al, Paris'te harcarsın". Anne yok uğurlayanlar arasında, üstelik tek kuruş bile vermemiş ona. Bretagne omzuna vuruyor: "Uğurlar ola şair, göreceksin her şey yoluna girecek!" Kalkıyor tren. Pistonlar, buhar... Gidiyor Rimbaud, pencereden bakıyor buğulu mavi gözlerle Meuse ırmağına, Eski Değirmen'e, Ducale Alanı'ndaki kahvelere, dik çatılı evlere. Paris'e gidiyor, Paul Verlaine'e gidiyor, Izambard'a yazdığı mektubunda "gerçek şair" dediği Parisli sanatçıya, *Zühal Şiirle-n'nin*, *Çapkın Törenler'in* ve *Dostlarım* şairine.

Verlaine ve şair Charles Cros Rimbaud'yu karşılamak için istasyondalar. Yolcular çıkıyor. İkisinin de gözleri inen-

ler üstünde. Ama bekledikleri delikanlı yok. Biri geçiyor önlerinden. Ayağında köylü işi tahta ayakkabılar, üstünde soluk bir giysi. Yüzüne bakıldığında sanki on üç yaşlarında. Elinde ne valiz, ne bavul, sallana sallana gidiyor. O güzelim şiirleri yazan elbette bu kılıksız köy çocuğu olamaz. Ya treni kaçırdı, Rimbaud ya da başka gün gelecek. Kılıksız çocuk da şöyle bir bakıyor çervesine. Onu Paul Verlaine karşılayacak, şairler prensi, beş ünlü kitabın yazarı. Bohem, saçları dağınık, giysileri havalı. Şurada iki kişi var, Verlaine ve arkadaşı olabilirler mi? Olamaz. Kentsoylu, hamm hanımcık bunlar, şaire benzemiyorlar.

Rimbaud elinde adres, Nicolet Sokağı'ndaki, 14 no'lu, bahçeli bir evin önünde. Kapıyı çalar. Karşımda Linotte, Verlaine'lerin hizmetçisi ve kapıdan havlayarak çıkan bir köpek. Köpek böyle kılıksızlara alışkın değil, hırlayıp saldırır köylüye. Hizmetçi kız bağırır: "Gastineau, Gastineau dur!" Gastineau köylünün paçasını bırakır. Şaşırır Rimbaud, hizmetçili, köpekli bir ev, acaba yanlış mı geldi? Sorar: "Paul Verlaine'in evini arıyordum?". Yanıt: "Burası." Girer. Verlaine'in karısı Matbilde ve kaynanası buyur ederler konuğu ve şaşkın şaşkın süzerler. Düpedüz bir köylü. Pantalonu boyuna göre kısa, çorapları görünüyor, mavi pamuktan, belli annesi örmüş. Kocaman tahta ayakkabılar. Yüzü on üçünde bir çocuk yüzü. Ya o ayaklar! O boğumlu, kırmızı ve kocaman eller, uzun bacaklar! Karşılarındaki şair değil de genç bir ırgat. Yine de onda değişik birşeyler var. Açık mavi gözlerinde buğulu ve büyümlü, hüzünlü bir bakış var. Ana kız yalandan tanımak ister Paul'ün öve öve bitiremediği şair çocuğu. Boşuna çaba. Ne sorsalar aldıkları yanıt ya az heceli tek sözcükten ya da baş işaretle-

rindeti oluyor. Susarlar. Verlaine Charles Cros'la birlikte içeri girer. Beklenen konuk gelmiş ve evi bulmuş. Az soma yemek için yan salona geçilir. Rimbaud'nun önünde şatafatlı bir masa, çatal, bıçaklar, kaşıklar, servis tabağının yanına asker gibi dizilmişler. Verlaine'in daha sonraki anılarında yazacağı gibi "genç konuk yalnızca çorbayı şerefendirir". Fizikçi şair Charles Cros bilimde olduğu kadar şiirde de yeniliğin peşinde. Rimbaud'daki pırıltıyı görmüş. Boyuna sorular soruyor taşralı genç delikanlıya. Şu dizedeki şu imgeden nereye varmak istedin? Şu dizedeki şu sözcük çok ilginç, kalktığı nokta nedir? diyor. Ama çabalan boşuna. Onun da aldığı yanıtlar aym, az heceli sözcükler. Gastineau köpek yeni konuğa, köylüye hâlâ alışmamış. Sürekli tahta ayakkabılarım kokluyor. Pek az konuşan Rimbaud ev halkına köpeği gösteriyor: "Köpekler liberal!" Salondakiler birbirlerine bakıyor. Cros'dan yeni sorular. Köylü konuk yorgun olduğunu ve yatmak istediğini söylüyor. Odası üst katta. Götürüyor Verlaine. Duvardaki Mautelerin pek övündüğü, atalarından çıkmış tek markinin pastel resmi. Çok eski bir resim, rengini yitirmiş boyalar markinin alnmda, yüzünde lekelere dönüşmüş. Rimbaud resme bakıp Verlaine'ne "Lütfen bu cüzamlıyı odamdan çıkar" diyor. Cüzamlı marki anında duvardan inip yokluğa kaşılıyor.

Sabah soğanlı çorbadan sonra iki ozan dalıyorlar Saint-Germaine, Saint Michel ve Quartier Latin'in meyhanelerine, içkili kahvelerine. Charleville'den gelen Rimbaud böylece ayaş Verlaine'in çıldırtan yeşil tanısı "absinthe"le tanışıyor. Şiiri için inandığı kural "usun bilinçli bir biçimde bozulması" değil mi? Alkol niçin bu yöntemde yer almasın?

Verlaine'in arkadaşları, Parnasseçılar, kendilerine tak-
tıkları isimlerle "Hıncızılar" topluluğu Charleville'den ge-
len öke delikanlıyı tanımak için bekliyorlar. Verlaine, ço-
cuk yüzlü ama iri görünümlü, koca elli ve koca ayaklı bir
köylüyle giriyor içeri. Alkışlar. Dolan ve boşalan kadeh-
ler. Ve Rimbaud Charleville'den Parisli şairler için getir-
diği armağanım sunuyor: *Esrik Gemi*.

Bu toplantılar Bobino Kahvesinde sık sık yinelenir.
Paris'in ünlü sanatçıları, Banville, Sully Prodhomme, Ca-
mile Mendes, Charles Cros, Andre Gill, Merat, d'Hervilly,
Leon Vallade, fotoğrafçı Carjat; kimi Fleurus Sokağı'ndan,
kimi Madame Sokağı'ndan boy gösterip Bobino Kahvesi'ne
gelirler. Hayli şarap ve absintheden sonra topluluk dağılır,
iki şair, güz yapraklarını çiğneyerek başka içkili kahvele-
re, meyhanelere dalarlar.

Paul Verlaine'in karısı Bayan Mathilde'in anılarında
yazdıkları doğruysa garip şeyler olmaya başlar. Yeni ko-
nuk eve yalnızca çamur değil, bit de taşır: Yatağa soyun-
madan girer. Atalardan armağan fildişi İkona kayıplara
karışır.

Normandiya'da avlanmakta olan, evin asıl reisi zen-
gin kayınpederin de dönme günleri yalandır. Gittikçe ar-
tan huzursuzluğu önlemek için Verlaine Rimbaud'yu fizik-
çi şair Cros'nun atölyesine yerleştirir. Atölyede bir süre
kalan delikanlının canı sıkılır. Kayıplara karışır. Meyha-
neler, sabahçı kahveleri, parklardaki sıralar, doklar, inşa-
atların bekçi kulübeleri, saçak altları, oyuklar. Yani, yağ-
mur ve kar düşmeyen her türden barınakta daha aylak bir
yaşama kendini salar Rimbaud.

Verlaine şair ve yazar arkadaşlarını toplar. Karar alı-

tur. Giderlerini karşılması için Rimbaud'ya her ay 15 frank verecekler. Theodore de Banville aracılığıyla şair delikanlıya Buci Sokağı'ndaki bir evin çatı katında bir oda kiralanır. Ve Banville'in iyi yürekli karısı güzel bir yatak koyup kar gibi bembeyaz bir çarşaf serer, kar gibi bembeyaz bir yorgan örter. Bir masa, bir de iskemle konur. Masada hokka, divit ve kâğıt. Ondan beklenen tek şey şiir yazması.

Günlerce kuytularda, örenlerde, saçak altlarında, parklarda uyuyup bitlenen Rimbaud tertemiz çarşafı, yatağı, nevresimi görünce soyunup üstündeki tüm çamaşırları pencereden sokağa atar. Bazı yorumculara göre, "Bit Ayıklayan Ablalar" şiiri bu olayın ürünü... Yazık ki Buci Sokağı'nın çatı katındaki mutluluk da uzun sürmez. Komşular şikâyetçi. Delikanlı eve zilzurna sarhoş geliyor, merdivenleri türkü söyleyerek çıkıyor, odasında sürekli dolaşıyor, pencereden sokağa haykırıyor. Banville şikâyetlerden usanır. Onulmaz delikanlıya yeni bir yer gerekmektedir.

Parnasseçi sanatçılar zaman zaman yaptıkları toplantılar için Sâint-Michel Bulvan'ndaki yabancılar otelinin alt katını kiralamışlar. Salonun köşesine bir divan konur. Rimbaud artık orda yatacak. Charleville'den gelip büyük adamların arasına karışan on yedi yaşındaki genç şaire boyunu çok aşan koca bir paltoya içinde başmm kaybolduğu koca bir şapka da vermişler.

Okul arkadaşı Ernest Delahaye Charleville'den Paris'e geldiğinde Rimbaud'yu duvarın dibindeki koltukta, üstünde paltosu uyurken bulur ve uyandırır. Duyduğu ilk sözse: "Afyon yuttum, başım çatlıyor." Gözleri şiş, göz altları çürük mavi, çocuk yüzündeki ten sanya çalıyor. Yal-

nız dış görünümüne değil, iç dünyasına da karanlık çökmüş. Ernest'e Paris'te umduğunu bulamadığım söyler. Kc~mün'ün bozgunuyla bütün Fransa bozguna uğramıştır onun için. Yenilgi devrimci delikanlının umutlarım da yıkmıştır. Ama hayır, yine de sarılacağı bir dal var: Şiir. Düzeni ve dünyayı o şiirleriyle değiştirecek, yeni bir dünya yaratacak, aşkı yeniden yaratacak.

Ruhu çalkantılar içinde ve bu yüzden çevresini de hep rahatsız ediyor. Otel müşterilerinin yalanması üzerine Verlaine Rimbaud'ya yeni bir yer bulur. Taşralı çılgın şimdi Campagne-Premiere Sokağı, 14 numaralı evin çatı katındaki odada. Altta bir dükkân, yalnızca şarap ve ekmeğe satıyor. Ozanımıza bunlar yeter de artar bile. Gecelerini yazarak geçiriyor. Sabah aşığı iniyor, şarabını, ekmeğini alıyor. Ekmeği şaraba katık ediyor, soma bütün gün uyuyor. Bu arada zaman zaman Verlaine'le Pamasse'çı şair ve sanatçıların içkili kahvelerdeki toplantılarına katılıyor. Ama, nerde Rimbaud, orda olay. Parnasse sanatçılarının sohbet toplantılarında sık sık kavga çıkarır, Verlaine'in yayımcısı Lepelletier ile alay eder, kendini kapının dışında bulur. Ünlü fotoğrafçı Carjat'ya Verlaine'in şişli bastonunukapıp saldırır ve Carjat'yı yaralar. Sonunda Paris'teki sanat çevresinde istenmez adam haline gelir. Geçimim sağlayanlar parayı keserler. Verlaine şaşkın, ne yapacağım bilemez. Biriktirdiği iki bin frankı da Rimbaud için tüketmiş. Kendi de işsiz. Taşradan gelen dikbaşı, burnu havada şair yalnız sanat çevresinde değil, evinde de huzursuzluk kaynağı. Zayıf Verlaine, rüzgâra kapılmış bir güz yaprağı gibi, yaşı küçük, başı büyük, düzensizliği bile bilinç-

li taşralı delikanlıya tutkun, güçlü bir rüzgâr önünde savrulup duruyor.

Rirnbaud'ya gelince, bu kültür yüklü, on yedi yaşındaki şiir dehası büyük bir düş kırıklığına uğrar. Paris'teki dergiler sayfalarını kötü şairlerin kötü şiirleriyle doldurup onunkileri çöp sepetine atıyorlar. Başkente geldi gelesi, yalnızca, *Yeniden Doğuş* dergisinde, aslında onu pek fazla yansıtmayan *Kargalar* şiiri yayınlanmış. Bireysel ve toplumsal başka nedenler de var asi davranışlarında: Kendisi gibi inatçı, dikbaşlı, gururlu, bildiğinden şaşmayan bir annenin demir disiplini altında, bir taşra kentinin tekdüzelikte yetişmiş. Başkaldırısı korkunç. Her şeye kızıyor; annesine, kiliseye, papazlara, öğretmenlerine, bütün memurlara, bütün yargıçlara ve kentsoylu tüzesine, yöneticilere; yasalara, gelenek ve göreneklere, erkeklere, kadınlara, soyuna sopuna, bakkallara, manavlara, aşağılık bulduğu ülkesi Fransa'ya, bütün Avrupa'ya, bütün Batıya karşışlar yağdırıp haykırıyor: "Sanayiciler, soylular, saylavlar, geberin, / Cumhuriyetçiler, krallar, ordular, yeter be! / Sömürgeler, halklar, canınıza ot tıkansın!"

İki şair arasındaki eşcinsel ilişki de dilden dile, kulaktan kulağa yayılır. Yazılı basında bile yer alır. Paul Verlane'in evindeki huzursuzluklar, kavgalar arttıkça artar. *Zühal Şiirleri* ve *Dostlar'm* şairi bir tartışma sırasında karısını döver, bir aylık çocuğunu fırlatıp atar, kaymbabasını şişli bastonla kovalar. Sonunda karısı evi terk eder, Verlane de annesine sığınır. Oğlunu uçurumun kıyılarında görmekten kahrolan anne gelinine gizlice haber gönderir, dönmesi için yalvarır. Mathilde'in yanıtı: "Eve bir koşulla dönerim, Rimbaud Paris'i terk etmeli!"

Rimbaud Yeniden Charleville'de

Yıl 1872, aylardan Mart. İşte Rimbaud yeniden, kırlarım, ırmaklarım, ovalarım sevdiği, insanlarına, gelenek ve göreneklerine, yaşam biçimineyse çok kızdığı acımasız Charleville'de. 1871 Eylül sonunda gittiği Paris'te demek ki beş ay kalmış.

Meuse ırmağı kıyılarında, kırlarda, Aşk Orman'nda dolaşarak hücrelerini alkol ve afyonun zehirinden temizler. Anne Vitalie Paris'ten gelen, başkent görmüş oğlunu kentsoylu Charleville hanımlarının evlerindeki müzikli toplantılara götürür. Rimbaud besteci Favart'la tanışır ve ona Verlaine'in *Unutulmuş Arietta* şiirini besteletir, notalarını gönderir. İM dost düzenli mektuplaşır. Verlaine mektuplarını Bretagne'ın, Rimbaud yayımcı Lepelletier'nin adresine gönderir.

Nisan. Gecenin sessizliğinde şair kırlarda, ormanlarda, bostan kıyılarında gezmiyor. Akasyalar ve yeşil bezelye dallan. Havada, geceyle yükselen yoğun bir sis. Evleri ve değirmenleriyle kent uzakta kalmış. Gömütler. Ölenlerin, eskilerin, sevgili yatırların başlan sisle birlikte, buharın saydamlığında Phoebe'ye doğru dalgalanıyor. Rimbaud'nun usunda, büünçaltında bir şiir, *Sessizlik* biçimleniyor. Yazıp gönderiyor Verlaine'e. Dostundan bir öneri: "Bezelye dalının yerine "ormandaki dalların" desen daha iyi, bezelye sözü biraz çiğ kaçıyor..."

Bir başka ilkyaz günü. Rimbaud yine lorlarda. Çömelmiş, Oise ırmağının sularına, suların dibindeki altın kumlara bakıyor. Gözleri bir han tabelasının şaşı gözleri gibi dalmış. Akşam oluyor. Fırtına. Ağaçlara, göle, ovaya ka-

ranlık iniyor. Bir başka şiirin, *Gözyaşıma* dizeleri biçimleniyor.

Irmağın üstünde yüzlerce karga, çığlık çığlığa. *Cas-sis Irmağımın* görüntülerini topluyor ozan.

Sıkıcı bulduğu, yaşam biçiminden, tekdüzeliğinden nefret ettiği acımasız Charle's town da ne yapabilir Rim-baud? Belediye Kitaplığına uğruyor, yeni yayınlar hiç yok. Zaten, kitaplığın öfkeli memuru, emekli öğretmen Hubert Baba ona kızgın, istediği kitapları vermiyor. Kahveye, meyhaneye, biraevine gitse, cebinde parası yok. Yapabileceği tek şey kırlarda başıboş dolaşmak. Irmağın kıyısında, Meuse ırmağımın sularına bakarak dolaşiyor. Şu ağaçların altında Frederic ve kız kardeşleriyle oturmuş kitap okuyorlardı. Annesi, elinde şemsiye, çiçekleri ezerek dolaşyordu. Nasıl kırı kırıp Charleville'den kaçmıştı o gün ve akşam trene binip Paris'in yolunu tutmuştu. Eski anılar şimdi dizeye dönüşüyordu. Sonsuz kırlarda, sonsuzlukta, ne yapacağını bilmeden, dolaşıp duruyordu Rimbaud. Kirli, pis sineklerin yaban uğultusunda, günnükle, karamukla serpilip çiçeklenmiş, doğada yitip gitmiş bir çayır gibi duyumsuyordu kendim.

Gün geçtikçe daha bir çekilmez oluyor Charleville. Cebinde bir yuvarlak bronz bile yok. Para istiyor Verla-ine'den. Harçlık geliyor. Eh, şimdi en azmdan tütün, bira ve şarap parası var. Ama yaşam içki içip pipo rattürmei: değil ki! Bir mektup daha döşeniyor. Okuyor Verlaire dostunun sabırsızlığım anlıyor. Yanıtlıyor: Buluşma sars yakın, sana kalabileceğin rahat bir ortam sağlama çabası -dayım.

Paris'te

Rimbaud Paris'te, Monsieur-le Prince Sokağı'ndaki bir evin çatı katmda. Ev Saint-Louis Lisesi'nin bahçesine bakıyor. Küçük ve dar pencerenin altmda kocaman ağaçlar. Sabahın üçü. Kuşlar koro halinde ölüyor. Şair piposunu mttürüp aşağıdaki çatılara tükürüyor. Saat sabahın beşi. İnip ekmek alıyor. Yaşam telaşı başlamış, sokaklarda işçiler. Meyhane açık. Kafayı çekip eve dönüyor, bir şeyler atıştırıyor. Saat sabahm yedisi, Rimbaud'nun yatma zamanı...

Ozanın *Cassis Irmağı*, *Gözyaşı*, *Susuzluk Güldürüsü*, *Yüksek Kulenin Şarkısı* gibi bazı şiirleri Mayıs 1872 tarihini taşır. Altmda tarih olmayan *Anı*, *Mayıs Sürgünleri* ve *Sabah Dileği* de mayıs ürünü. Ancak, bu şiirlerin Charleville'de mi, yoksa Paris'te mi noktalandığı açık değil.

Haziran. Yeniden taşmıyor. Cluny Otelinde, üç metre karelik, küçük ama güzel bir odası var. Oturduğu Victor-Cousin Sokağı Sorbonne Alam'na açılıyor. Sokağın öteki ucunda Soufflot Caddesi. Her şey gönlünce ama şu boğucu sıcaklar da olmasa! Yaz aylarım sevmiyor. Bütün gece su içiyor. Sabahın ilk saatlerinde bir iki kadeh atıyor. Saint-Michel Bulvan'na iniyor. Karşısında bir meyhane. Her meyhane bir bardak şarap demek. Aronde Sokağı. Caveau'ya giriyor, bir bardak şarap daha. Seine ırmağı boyunca yürüyor. Üstünde siyah bir ceket, kareli pantolon; Saçları dağınık, açık mavi gözleri buğulu. On sekiz yaşındaki taşralı bir genç, geleceğin büyük ozanı, büyük ayaklaıyla, uzun bacaklarıyla yürüyor. Usunda yeni dizeler, ye-
-.: şiirler: *Michel ve Christine*, *Utanç*, *Sesliler*.

Rimbaud'ya sık sık uğrayıp uzak geçen günlerin acısını çıkarıyor Verlaine. Bazen geceleri de kalıyor. Odasına girdiğinde kimi vakit uyur bulur Rimbaud'yu. Basma eğilip uzun uzun seyreder, göğüs geçirir: "Geldim bu akşam, yatağına eğildim / Seyrettim o tapdası bedenim Bak-tım dua eden bir derviş gibi / Oy, güneş altmda her şey boşmuş dedim / Bugün var, yarın yok, bir hazine yaşam / Can ki andırıyor yorgun bir çiçeği / Çıldırta bir düşüncedir aldı beni / Sen uyu çocuk, uyumak bana haram. / Ne zor seni sevmek, aşkım, ince gülüm! / Kapatacak mı gözlerimizi ölüm / Tükenecek mi soluk, uyurken böyle? / Ve düşlerde ağzıma gülen ağız, sen, / Öteki acı, yaban gülüş çökmeden / Çabuk uyan. Ruh ölümsüz müdür? Söyle."

Brüksel

Rimbaud'nun dönüşüyle Verlaine'lerin evinde kavga gürültü yeniden başlar. Verlaine on sekiz yaşındaki karısını üstelik hasta olduğu bir sırada bıkanp Rimbaud'yla Brüksel'e kaçır. Bir mektup yazarak kendini siyasal nedenlerle kaçmış gibi gösterir. Komün Yönetimi sırasında Verlaine basın görevlisiydi.

İki şair, Paris'ten, dedikoducu çevresinden, eski dostlardan uzak Brüksel'in tadım çıkarırlar. Rimbaud Regent Bulvan'nda, horozibikleri arasında dolaşır, Sahra Çölü'nü, Juliette'i, masalların İrlandalı Kızını düşünür. Cambre Ormanı'na giderler, ırmağın, gölün kıyısında, serin yaprakların altmda otururlar. Saint-Gilles Fuarı'm gezerler, tahta atlarda dönerler. Coşkuyla haykırır Verlaine: "Dönün dönün tahta atlar / Yüzlerce binlerce dönün / Dönün gündüz,

gece dönün / Dönün çalsın obualar". Dosyalara yeni şiirler girer. Rimbaud'nun *Brüksel* ye *Çengi* midir, Verlaine'in *Tahta Atlar* şiirleri bu günlerin ürünüdür. Krallık Müzesi'ndeki, Flaman ressam Brughel'in tablolarına bakarlar, Rimbaud her zaman olduğu gibi eski resamlara karşı kayıtsız. Ama 1865lerde ölen Wiertz'i beğeniyor. İki şair Wiert'in atölyesini ziyaret ederler. Ve sonunda Brüksel artık çekmez olur ilgilerini. Ağustos sonu. Önce Anvers'e gelirler. Ostende'deki, tüm kıyıyı dolaşırlar. Ve *Esrik Geminin* şairi denizi ilk kez görür. Soma bir posta gemisine binerler, hedefsisli Londra. Bu yolculuktan *Gemicilik* şiiri doğar. Ölçüyü, uyağı atarak serbest şiirin ilk temellerine de haremî koyar Rimbaud. Bu deniz yolculuğunun bir diğer ürünü de yine özgür dizelerden oluşan *Devinim*.

Londra ve Uluminations

9 Eylül 1872, şaklerimiz, Verlaine'in deyimiyle, tahta kurusu gibi basık, yayvan ve kara Londra'dalar. Kara yüzlü küçük evler, yer yer gotik ve Venedik mimarisine göre yapılmış yüksek ve yuvarlak duvarlar. Akşam sisinin puslandırıldığı gaz lambaları altında şapkallı kızlar, elleri iskelet ellerim andıran, seyrek sakallı, solgun yüzlü işçiler...

Önce, Fransa'dan kaçıp İngiltere'ye sığınan Komün devrimcilerim bulurlar: Lissagaray, Eugene Vermeesch, Jules Andieux, Felix Regamey gibi. Verlaine'le yaşıt, ozanın eski arkadaşı Felix *Resimli Londra Haberlerinde* çalışıyor, ressam ve desinatör. Vermeesch Hollandalı öğretmen bir hatun bulmuş, evlenecek. Howland Sokağı'nda oturuyor. Camille Barrere tam bir İngiliz gibi yetişmiş, ama da-

marlarında Fransız karlının dolaştığını unutmuyor, sığınmacı soydaşlarına yardıma çalışıyor... tki ozan ressam Felix Regamey'nin Longham Sokağı'ndaki atölyesindeler. Rimbaud hemen bir tabureye ilişiyor. Başında kocaman, silindir bir şapka. Üstünde, içinde kaybolduğu bol giysiler. Yorgun olduğu belli, başı önüne düşüyor birden, uyuyor. Soruyor Felix:

"Kim bu küçük, Paul?"

"Bu mu? Büyük bir çocuk-şair."

Eski günler anılıyor. Fransa'dan son haberleri veriyor Verlaine. Sıra yerleşme sorununa geliyor. Kolayı var, Vermesen evlenmek üzere, onun oturduğu yere taşınabilirler.

Londra kazan Verlaine ve Rimbaud kepçe. Times kıyılan, doklar, kenar mahalleler, Hyde-Park, City, Ulusal Galerî, tiyatrolar, konferanslar, sergiler... Ve bütün meyhaneler, biraevleri, Fransız kafeleri, Sablonniere, Provence.. Polisin gözü öteki sığınmacılara katılan bu "garip çift"in üstünde.

Londra'yla birlikte Rimbaud'nun şiir görüşünde de köklü bir değişim olur. Dizeye veda edip şiirlerim tümcelelerle yazar. Adı da İngilizce olan *Ulluminations* Londra yolculuğunun ürünü.

Bir süre soma Rimbaud ve Verlaine arasında kavgalar başlar ve bu kavgalar giderek çekilmez hal almca Verlaine Rimbaud'yu terk edip Brüksel'e gelir, Liegeois Otelî'ne yerleşir. Birer mektup yazıp annesini, kansı Mafhilde'î çağırır. Bayan Elisa hemen oğlunun yanma koşar. Kansıdan aldığı yamıt: "Bu saçmalıklara son ver, beni ancak rüyanda görürsün."

Verlaine'in 8 Haziran tarihli çağrısı üzerine Rimbaud da Londra'dan ayrılarak Brüksel yoluna tutar.

Tartışmalar, kavgalar yeniden alevlenir. Verlaine Brüksel'de kalmak, Rimbaud ille de Paris'e dönmek istiyor, îki ozan Grand Place'daki bir biraevinde kafayı iyice bulurlar. Tartışma otelde de sürer: "Giderim!" "Gidemezsin!" Verlaine kapıyı kilitler, üç metre kadar ötede, Rimbaud'nun tam karşısında oturur. Soma tabancasını çıkarır: "Paris'e gitmek istiyorsun ha, nasıl gidilir, dur, sana öğreteyim" deyip iki el ateş eder. Birinci kurşun Rimbaud'yu bileğinden yaralar, ikincisi isabet etmez.

Verlaine Belçika'da hapse atılır, Rimbaud Roche köyündeki küçük çiftliklerine döner. Bir ambara kapanıp *Cehennemde Bir Mevsim*'i yazar. Giderini ödeyerek Brüksel'deki *Poot Yayınvinde*, kitabını bastırır. Bir kısmını alıp Paris'e gelir, sanatçılara, şairlere, eleştirmenlere verir. Yanıt: Düşmanca bir sessizlik. Yazın dünyası sağır, dilsiz, duyarsız. Sessizliği sessizlikle yamtlar. Bastırdığı kitapları bile yayınevinden almaz. Şiiri de, ülkesini de bırakıp Afrika'ya gider.

1995, Charleville'deyim

"Kendimizi topluma adamak zorundayız derniştimiz bana. Siz bir öğretmen olarak alışılana yapıyorsunuz. Ben de kendi ilkelerimi izliyorum, eski budala arkadaşlarımı bulup sıkılmadan onların sırtından geçiniyorum. Aptalca, pis, rezilce sözler söylüyor, şaklabanlıklar yapıyorum. Onlar da bana bardak bardak bira ve şarap ismarlıyorlar. Annemin durumuna gelince, çarmıha gerilmiş İsa karşısmda-

ki Meryem. Ben de kendimi toplum için feda ediyorum. Neden mi? Ozan olmak istiyorum."

"Basitlik, rezillik, tekdüzelik içinde ölüyor, parça parça oluyorum burada. Aslında hemen bugün çekip gitmeliyim, kol saatimi satıp yaşasın özgürlük diyebilmeliyim. Kaldım işte, yine kaldım."

On yedi yaşlarında, öke bir şair delikanlının doğduğu, yaşadığı taşra kentinden 124 yıl önceki yakınmalarıydı bunlar. Öğretmeni Izambard'a yazdığı mektupta geleneği, göreneği ve yaşam biçimiyle gelişmesine zincir vuran Charleville'e, "acımasız Charle's town"a (*) kargışlar yağdırıyordu.

Karım, kızım ve damadım Patrick'le 1995 yılının Temmuz sonunda Charleville'deyiz. Rimbaud'nun *Müzik* (A la Musique) şiirinde anlattığı, somadan parka ve koruya dönüştürülmüş olan eski *Gar Alanınm* karşısındaki *Paris Oteline* iniyoruz. Sabahın erken saatleri. Hava serin. Trafığe yakalanmamak için Paris'ten kuşlukta yola çıkmıştık. Uykusuzluk ve yorgunluktan dökülüyoruz. Yine de, otele yerleşir yerleşmez kendimi dışarı attım.

Eski Gar Alam

"Çimenleri bile soluk, yavan, tatsız alanda / Her şey nizami, ağacından çiçeğine kadar / Perşembe akşamları tık-nefes kasabalılar / Gezdiren kıskanç aptallıklarını sıcakta" diyordu *Müzik* şiirinde Gar Alanı'nı anlatırken Rimbaud.

Eski Gar Alanı'nda, koruluktayım. Dinlendirici gibi

(*) Charle's town: Charleville sözcüğünün İngilizceye çevrilmiş hali.

gelen ama öte yandan insanın üstüne çöken bir sessizlik. Ağaçlardan, Rimbaud'nun büstünden ve benden başka kimse yok. Oysa Rimbaud zamanında kentın gezi ve eğlence yeriymiş burası. Perşembe akşamları konserler veririlmiş askeri bando-mızıkacı takımı. Şairimizin babası yüzbaşı Frederic ilk burda görmüş kansı Vitalie Cuif i. *Müzik* şiiirinden yararlanalım. Yıl 1852, aylardan temmuz, günlerden perşembe. Akşam kentın ileri gelenleri toplanmış. Ortada büyükçe bir kameriyeyi andıran, Fransızların "köşk" dedikleri altıgen sahnede askeri bando-mızıkacı takımı. En ön sıralara kodamanlar kurulmuş; Kafasında vergi dalaveralarıyla noter gözlüklerinin ardına gizlenmiş tefeciler, koca göbekli işyarlar ve şişko kanlan. Yeşil sıralara bakkallar kurulmuş, bastonlarıyla toprağı uyuyorlar. Konuştukları hep aynı şeyler. "Kaça mal olur?", "ortaklıklar" falan. Yağ tulumu bir burjuva kanepeye koca kalçalarını yaymış, dumanını keyifle savurarak kaçak tütün içiyor. Sağda solda ipsiz oğlanlar, bando-mızıkacı cırtlak ezgileriyle mest olmuş, ağızları kulaklarında, sırıtıyorlar. Köylü piyade erleri gülleri gübreliyor ve hanımları tavlama için bebeklerini okşuyorlar. Az ötede çocuklar toz toprak içinde yuvarlanıyor. Anasının gözü kızları ağaçların altında gülüşüp oğlanları dikizliyor. 47'nci alayın subaylarından yüzbaşı Frederic de alanda. Mavi gözleri birden mavi gözlü bir kızın üstünde duruyor. Gülümsüyor kıza. Kız yalnızca başını önüne eğmekle yetiniyor.

Bu boş parkta boş bir kameriyeye bakarak dalıp gitmişim. Bir zamanlar cıvılcıvıl insan seslerinin kaynaştığı yerde şimdi yalnızca soğuk bir sessizlik.

Kanım geldi. Rimbaud'nun büstü önündeyiz. Bütün

öyküsünü anlatıyorum: "ilk dikildiğinde böyle tunçtan değil, alçıdanmış. Rimbaud 1891 yılının Kasım ayında öldü. Dört yıl sonra, 1895'te şairin eski arkadaşı Pierguin Gar Alanı'na Rimbaud'nun bir heykelinin dikilmesi için Charleville Belediyesi'ne başvurur. Maketi Rimbaud'nun kız kardeşi Isabelle'in kocası heykeltıraş Paterne Berrichon hazırlar. 1900'lerde bir liste düzenlenerek bağış toplanır. Şairin arabacı kardeşi Frederic de, 21 temmuz tarihli bir mektupla, 25 frank bağışta bulunmak ve şair abisi için düzenlenecek törene katılmak istediğini bildirir. Anne Bayan Vitalie'ye gelince; heykeli de, törene de karşı, hatta heykeli yapan damadıyla da tartışır.

Tören bittikten sonra, akşam üzeri Ernest Delahaye Rimbaud'nun annesine raslar. Bayan Vitalie Cuif in törende olduğunu, ama kendisinin göremediğini söyler. Bir art niyeti olmaksızın sorar:

- Tören güzeldi, değil mi? Sizi göremedim!

Yam:

- Orası benim yerim değildi.

Şaşırır Delahaye:

- Ne! Yoksa gelmediniz mi? Çok güzel geçti, vali de oradaydı, bando-mızıka konseri verdi Arthur'un onuruna.

Buğulu, mavi gözlerle bakar yaşlı anne ve usul bir sesle yanıtlar:

- Siz Bay Delahaye, çok iyi bilirsiniz ki benim yerim orası değildi...

Oğlunun edebiyat çalışmalarından hep nefret etmişti bu anne, onun şair olmasını hiç istememişti. Şiir ve Rimbaud onuruna düzenlenecek bir törene hangi yüzle katılacaktı?

Yine de, Gar Alanı'ndan geçen eski Charlevilleliler yaşlı bir kadının sık sık büstün eteğindeki çiçekleri suladığını, yaban otlarını ayıkladığını gördüklerini söylemiş."

Yürüyoruz karımla. Loş bir kuytuda taş bir anıt çıkıyor önümüze. Dallar alınına sarkıyor, işgalci Almanlara karşı gerilla savaşı yaparken ölen Fransız ve Belçikalı yurt-severlerin anısına yapılmış.

Hemen karşımızdaki otelimize dönüyoruz. Kızım ve damadım kenti biliyor. 1993'te yaymlanan *Ateş Hırsız* *Rimbaud* adlı kitabıma fotoğraf ve belge sağlamak için 92'de gelmişlerdi. "Baba, Rimbaud Müzesi'ne gidelim" diyor kızım. Meuse ırmağı üstündeki, çocuk Rimbaud'nun arkadaşı Ernest Delahaye ve abisi Frederic'le girip oynadıkları eski *değamenRimbau d Müzesi* olmuş. Delikanlı şairin yıllar soma yazacağı bir şiirde değişik bir imgeyle yer alır aym değirmen: "Ey haçlı tepeler, çölün değirmenleri, adalar, değirmen taşlan." Zeminde ve üst katta Rimbaud'ya, ailesine, sanat çevresine, dostlarına değgin resimler, fotoğraflar, desenler ve yazılı belgeler var. Hepsi de, yeniden üretim ve fotokopi. Asıllan özel koleksiyoncuların ellerinde ya da Paris'teki daha büyük müzelerde. Üzücü. Kent çoktan günah çıkarmış, genç şaire yaptığı haksızlığın kefareтини ödemeye çalışıyor. Dükkânların, mağazaların içi, vitrinler tıklım tıklım Rimbaud anılarıyla dolu. Sürahilerin, bardakların, tabakların üstünde Rimbaud, çatal kaşıklarda Rimbaud, vazolarda, avizelerde, zarfların, kâğıtların, tişörtlerin, şapkaların üstünde Rimbaud. Bazı tatlılar ve yemekler bile şairinadmı taşıyor. Rimbaud kahveleri, Rimbaud kitabevleri var. Bir zamanlann küçük taşra kenti, "acımasız Charle's town" artık turistik olmuş, büyü-

yüp gelişmiş, bir zamanlar vermediğini şimdi vererek kefaretim gerçeğten ödüyor.

Müzedede Rimbaud'ya değgin, eşya olarak yalnızca, canlı bir vitrinin içindeki, bütün yolculuklarında taşıdığı köhne tahta valizi, çatal, kaşık ve bıçağı, küçük su tası vç Afrika'dan getirdiğı, ölürken de boynunda bulunan atkr var. Karım bunlara bakarken gözyaşlarını siliyor... Biz erkeklerin sıradan saydığı bazı şeylere kadınlar niçin ağlar?

Çıkarken, yanımda getirdiğim *Ateş Hırsız* *Rimba-MöTyum*üze memuresine gösteriyorum. Sayfalan çevirip ilgiyle resimlere bakıyor, birden durup hayretle soruyor bana: "Bu resim müzemizde yok, nerden buldunuz?" Gösterdiği, Rimbaud'nun çizgileriyle annesinin deseniydi. Böyle bir soruya ben de şaşıp yanıtlıyorum: "Yine sizde, Fransa'da yayınlanan kitaplardan aldım."

Kızım bilgi veriyor:

"Rimbaud'nun gençlik yıllarında oturduğu, siklerinin çoğunu yazdığı ev hemen karşıda baba."

Meuse ırmağı kıyısından, eski adıyla *Madelaine*, yeni adıyla *Rimbaud Rıhtımı* boyunca yavaş yavaş yürüyoruz. Merak ettiğim bir şeyi soruyorum kanma:

"Rimbaud'nun bavuluna, çatal, kaşığına bakarken niçin ağladın?"

Yanıtlıyor:

"On altı, on yedi yaş ne ki, o daha çocuk. Yaşıtlan, hercai, gülüp oynarken, ceplerinde harçlıklan, birahanelerde eğlenirken, kızlarla krnştmrken ya da analarının dizi dibinde otururken; o, parasız pulsuz, köhne bir tahta bavul ve çatal kaşıkla yayan yollara düşüp dünyayı tanımaya çalışmış. Paris'teki ozanlarla, yaymcüarla tanışmak, şiirleri-

ni yaymlatmak istemiş. Babasız büyümüş. Anne sevgisinden, şefkatten yoksun. Kâğıt satın alacak parası olmadığı için şiirlerini bile minicik yazılarla küçük kâğıt parçalarına kaydetmek zorunda kalmış. Yoksulluktan kurtulsun, üç beş kuruş kazansın diye Afrikalara gitmiş o köhne tahta bavulu ve çatal kaşığıyla. Bu nasıl yazgı. Artık parası olmuş ama bu kez sanlık yapışmış yakasına. Bacağımı kesmişler. Değiştirmek istediği yaşamını total olarak bile sürdürememiş; ağnlar, sancılar, karabasanlar içinde genç yaşta göçüp gitmiş. Ağlanmaz mı bu çocuğa?"

Hakkında yüzlerce kitap yazılan, dünyanın en büyük şairleri araşıma giren Arthur Rimbaud, karımın, bir annenin gözlerinde hâlâ çocuktuk. Ya kendi annesi? *Yedi Yaş Ozanlarınâki* dizeler geliyor usuma: "Pek çalımlı, halinden hoşnut annesi evin / Gidiyordu kapayıp sayfasını ödevin / Görmüyordu o mavi gözlerinde çocuğun / Yankısını çirkefe terk edilmiş bir ruhun. (...) Duvarlan küflenmiş karanlık sofalarda / Dili sarkık, elleri kalçasında geçerken / Kapalı gözlerinde noktalar uçuşurken / Hüznünü söylüyordu yürüyüşü, yapısı." Yedi yaşlanndaki günlerini böyle anlatır ozan. Ve annesini şu dizeyle betimler "Mavi gözleri vardı, mavi, yalan söyleyen." Bildiğinden şaşmayan, dikbaşı bir anne. Kocasım bile evden kaçırmış. Düzyazılmış bir başka şiirinde Rimbaud yine annesini ve evde çektiği acılan şöyle dile getirir: "Tavanın silmelerine doğru havalandan ve akşamın gölgesinde kanadım sürükleyen, alaca, koca bir kuş buluyordum kendimi Hanım'ın evinde. Yatağının eteğinde, dişetleri mor, kılı acıdan ağarmış iri bir ayı, konsolların kristal ve gümüş gözleriydim."

Kocası subay, babası çiftlik ağası diye burjuva olma

özentisine kapılan ve bu yüzden çocuğuna acı çektiren bir anne. Ve kınk dökük tahta bir valize, çatal kaşğa bakıp, acı çeken bir çocuk için, yüz kırk yıl sonra gözyaşı döken bir başka anne.

Mense Kıyısındaki Piknik

Rimbaud'nun delikanlılık yıllarını geçirdiği, şiirlerinin çoğunu yazdığı ya da olgunlaştırdığı, hemen karşıımızdaki ev özel mülk. Ev sahibi izin verecek mi? Bilemiyoruz. Vakit öğlen. Önce karnımızı doyurup kendimizi toparlamalıyız. Meuse ırmağının kıyılan yemyeşil, tam piknik yapılacak yer. Yolda bir ağaç altı bulup doğanın tadım çıkarırız diye yanımıza bir şeyler almıştık. Ama Avrupa Türkiye'ye benzemiyor. Gördüğün her yeşilliğin üstüne, her ağacın altına çöreklenip çöplenemezsin. Yine de, Fransız damadımın endişesine boşverip, karım, kızım ve ben, Doğulu cesaretimizle her şeyi göze alıp, yeşilliğin üstüne, bir ağacın altına kuruluyoruz. Önümüzde durgun Meuse, karşıımızda tek tük evler, ağaçlarla *Olympe Tepesi*, sağımızda değirmen. Görünümde tek eksik *Anı* şiirinde geçen o devinmiş kayık. Haşlanmış yumurtalar, domatesler, salatalıklar, marullar, salamlar ve mumban andıran Arap sucük- lan doğanın yeşil halısı üstünde yerlerini alıyor. Ağız dolusu tatlı bir yemekten soma sigaralan tütürürken bildiklerimi sergiliyorum. "Rimbaud evden ilk kez ailenin bu ırnak kıyısındaki bir gezisi ve dinlencesi sırasında kaçtı. O zamanlar, belli, böyle kirli yeşil değilmiş Meuse'un sula- n..." Rimbaud'nun yaşamını ve şiirlerini oldukça iyi tanıyan şair kızım Elif Su da bir katkıda bulunuyor:

"Bir başka şiirinde, *Bottom'da* da bu kaçıışı dile getirir Rimbaud." *Ateş Hırsız* *Rimbaudyu* açıp şiiri okuyoruz: "Karanlığa ve kızgın bir akvaryuma dönüştü her şey. Sabah, -kavgacı bir haziran şafağında,- Ben, yakarışını duyuran, savurup duran eşek, koştum kırlara, Sabineli kızlar boynuma atılincaya dek"

Elifin kocası Patrick de bir başka bilgi ekliyor:

"En önemli şiirini, *Esrik Gemiyi* unutuyorsunuz. Eskiden ırmak gemileri bu ırmaktan Hollanda'ya buğday, İngiltere'ye pamuk taşrlarmış. Şiirde de söyler bunu, "Ne İngiliz pamuğu, ne de Felemenk unu / Ne tayfa patırtısı, ne başka derdim kaldı" der, gemiyi böyle konuşturur. Rimbaud zamanında bu kent gümrüktü, şair sürekli gemicilerle sohbet edermiş. Elifle daha önce geldiğimizde öğrendik, gümrük binası da Rimbaudlann evinin tam dibindeymiş, duvar duvara."

Kıyıya yanaşan bir motor ve içinden çıkıp bize kötü kötü bakan kılıksız üç serseri huzurumuzu bozdu. Sigara sarıyorlardı, belki de esrarkeştiler ya da bize öyle geldi. Çöplerimizi toplayıp kalktık.

Kaçış Merdivenleri

"On yedi yaşlarında gelgeç oluyor yürek / Yeşil ihlamların altı dünyaya değer" diyordu *Roman* adlı şiirinde genç Rimbaud- Şairimizin, yüreğinin delidolu ve gelgeç olduğu, o ilk gençlik yıllarım yaşadığı, şiirlerinin bir bölümünü yazdığı ünlü evin önündeyiz. Kapı açık, ama özel mülk. Ürkek adımlarla giriyoruz içeri. Dar ve loş bir aralık bizi dikedörtgen biçimindeki küçük bir av/uya göifruyor. Kızım bilgi vermek isterken arkadan bir ses geliyor:

"Gördüğünüz, karşıdaki şu merdivenler var ya, annesi görmesin diye, akşamları Rimbaud ordan sıvışıyordu."

Dönüp bakıyoruz. Otuz beşini aşkın, kumral bir adam. Önünde masa, çalışıyor.

"Kiracı mısınız?"

"Evet, burası ERN Tiyatrosu'nun bürosudur. Rimbaud'un oturduğu yer üst kat, şuralar, şu pencereler. Ev sahibi yaşlı bir hanım. İyi insandır. Bazen alışverişe çıkar. Sanırım şimdi evde. Çekinmeyin, çıkın.

Merdivenlerin kahverengi korkuluklarını tutarak, el yordamıyla, usul usul yukarı çıkıyoruz. Gizemli, ağır bir hava çöküyor üstüme. Bilmediğim yaşlı bir kadının takılabileceği tavırdan mı? Hayır. Bir büyük şairin evini ilk kez görme heyecanından mı? Hayır. Fanatik bir Rimbaud hayranı değilim, buralara ilerde yazmayı düşündüğüm bir Rimbaud romanının çevre araştırması için geldim. O halde nedir bu ağırlık? Bu ağırlık evin kendisinden geliyor. Genç Rimbaud'ya hak vermemek elde mi?

Kapıyı hafifçe vurup bekliyoruz. Açan yok. Biraz daha hızlı vuruyoruz, açan yok. Daha hızlı, açan yok. Yaşlı hanım ya evde değil ya da konuk istemiyor. İniyoruz. Yeniden giriyoruz avluya; Rimbaud'nun, annesi duymadan, kirişi kırdığı kaçış merdivenlerine bakıp gülüşüyoruz. Şairin *Roman* şiiri geliyor usuma. Elbette kaçacak akşamların evden. Yaşı on altı, on yedi, yürek çılgın, hercai, delidolu! Charleville'deki *Promenade* ve *Dutermé* kafeleri, komşu kent Mezière'de, arkadaşı Delahaye ile buluşup şiirler okuduğu *Aşk Ormanı*, *Progres kahvesi* ile "gelsin bira, içkiler..."

Çıktık. Karım soruyor:

"Ne yapalım?"

"Doğduğu eve gidelim" diyor Elif.

Büyük bir caddede yürüyoruz. Bütün vitrinler tanıdık, şairimizle dolu. Sanki Charleville yalnızca Rimbaud satıyor... Doğduğu evin önündeyiz. Yapı, zemin, iki kat ve bir de çatı katından oluşuyor. Mermer bir levha konmuş yukarıya: "Arthur Rimbaud 20 Ekim 1854'te bu evde doğdu."

Ziyarete kapalı. Girişte *France Loisirs* adlı bir turizm bürosu. Yanda, sağında solunda restoranlar, kafekarlar. Belli herkes kazanıyor yoksul Rimbaud'nun sırtından. Yani, yine burjuvalar, hani *Müzik* şiirinde anlattığı, koca kalçalarını yağ tulumu gibi sıralara, koltuklara yayıp kaçak tütün tütüren burjuvalar. Oysa meteliksiz delikanlı, bir bardak bira ya da şarap ısmarlasınlar diye, sigara versinler diye, *Promenade Kafesi'ndeki* budala okul arkadaşlarına saçma sapan öyküler anlatıp şaklabanlıklar yapmak zorunda kalıyordu. "Sapı eğri bir pipo gibi, ağza kurulmuş / Ya da bir Melek gibi berberin ellerinde / Yaşayıp gidiyorum işte öyle oturmuş / Bardaklar arasında, duman yelkenlerinde" diyor.

Madam Rigaux

Otele döndük. Uyku gözlerimden akıyor, ayakta sallanıyorum. Kendimi yatağa vurdum.

Karım coşkulu, sarsarak uyandırdı:

"Madam Rigaux bekliyor seni."

"O da kim?"

"Rimbaud'nun ev sahibi. Sen uyurken biz gittik. Bir şişe de şampanya koydu masaya, sem bekliyor"

Apar topar giyiniyorum. Ak saçlı, gülyüzlü, tatlı, yaşlı bir hanım açıyor kapıyı. Üstündeki kahverengi eteği, yeleği, renk renk desenlerle bezenmiş giysisi ona fazla genç havası verse de gömleğini yaşma uygun düşürmüş. Beyaz kolyesinden başka süsü yok. Zarif, ziyaretimizden hoşnut, şarabı yudumlarken biz sormadan o anlatıyor:

"Rimbaudların ev sahibi dedemdi. Büyük şairin anısına saygı gösterip babamlar da satmamış burayı. Hatta evde hiçbir değişiklik yapmamışlar. Şu gördüğünüz duvar kâğıtlarına kadar, hiçbir şey değişmedi. Oğlum, kızım edebiyat öğretmeni, Rimbaud'yu çok seviyor, sürekli ona değerli araştırmalar yapıyorlar..."

"Resmi müze olması daha iyi değil mi, hamfendi?"

"Belediye çok istedi bunu, kabul etmedik. Resmi müze olduğunu düşünün, bütün özdenliğini yitirir. Odaları resimlerle, desenlerle doldururlar. Tadı kaçır.

"İyi ama burası özel mülkünüz, herkes rahatça ziyaret edebilir mi?"

"Elbette, elbette. Bizim de bütün istediğimiz bu."

"Masadan kalkıp kalınca bir defter getirdi:

"En büyük övücümüz bu defterler. Bütün ziyaretçiler anılarını yazar... Lütfen, sizler de yazın.."

Gerçekten zor yaşanan şu an'ı beş on cümleyle sığdırmak. Yine de bir şeyler karaladık.

Madam Rigaux evi gezdirdi:

"Rimbaud'yla abisi Frederic bu odada birlikte yatarlarmış."

Başka bir odaya geçtik:

"Burada Rimbaud'nun annesi ve kız kardeşi isabetle yatıyormuş."

Rimbaud'nun Haritası Hâlâ Davarda

Koridordayız. Duvardaki koskoca Avrupa haritasını gösteriyor Bayan Rigaux:

"Rimbaud'nun haritası bu. Balan, gideceği yerler üstüne çarpı işaretleri koymuş. Kimi yerleri yuvarlak içine almış, kimi yerlerde de oklar var. Çılgın çocuk, yaşına basına bakılmıdan dünyayı dolaşmak istemiş..."

Masaya oturup birer bardak şampanya içiyoruz. Konuşmayı seven bir hanım, hangi milletten olduğumuzu sor-du, "Türküz" dedik. Kentteki bakkal dükkânlarını Araplar ve Türklerin işlettiğini söyledi. Konu değişti böylece. Masadakiler sohbet ederken ben izin alıp bir kez daha tek başıma odalarda dolaştım, Rimbaud'nun bu evde yazdığı ilk şiirleri düşündüm: *Öksüzlerin Yılbaşı Armağanları*, *Demirci*, *Ofelya*, *îzlenim*, *Güneş ve Ten*, *Müzik*, *Kır Tanrısı'nın Başı*, *Üç Öpücük*, *Asılmışların Balosu*, *Tartufe'ün Yazgısı*, *Sudan Doğmuş Venüs*, *Roman* ve *Esrik Gemi*.

Koridordaki haritanın önünde durdum. Usumda "bacakları rakipsiz" delikanlının o ünlü yaya yolculukları.

Üç kez Paris'e kaçı. Sonra Verlaine'li yaşam.

Brüksel, Londra ve yeniden Brüksel.

Kıskaç ve çılgın Verlaine'in attığı kurşun yollarını ayırır. Artık Paul Verlaine Belçika'daki Mons Tutukevi'nde, Rimbaud yine yollarda. Londra, Almanya, isviçre, italya,

ispanya'ya geçmek istiyor. Ateş içinde, aç ve bitkin. Bayılmış, ölüsünü toplarlar yoldan, çünkü hep yayan yürüyor. Ölecek mi?

Hayır, bu "*sarışın dişi kedi*", "*mektep kaçağı*", "*ejderha*" yedi canlı. Livorno'daki Fransız Konsolosluğu'nun yardımıyla kapağı Marsilya'ya atar. Bir süre hamallık yapar. Üç beş kuruş biriktirip yeniden yollara düşün diye. Kızkardeşi Vitalie'nin ağır hasta olduğunu öğrenir. 1875'in 6 Ekiminde yine Charleville'de, bu evde. 1876, havalar düzeler düzelmeyen yeniden bagajını, köhne tahta bavulunu hazırlar, içinde bir iki giysi ve çatalı, kaşığı, bıçağı. Nisanda Viyana'da. Amacı oradan Bulgaristan'a dek uzanmak, Varna Limanı'ndan vapurla Ortadoğu'ya geçmek. O uyuklarken arabacı da boş durmaz, cüzdanım ve paltosunu çalar. Böyle ufak tefek şeyler için yolundan dönecek biri mi? işportacılık yapmaya, gazete satmaya başlar; polis çevirir, kimliğini, pasaportunu ister. Hiçbiri yok. Neden olsun? Delikanlı dünya yurttaşı. Sınır dışı edilir. Yine yayan. Ardenelere döner. Bu tatsız olaylardan yılacak değil ya. Hollandalı bir dostunun Londra'da söylediklerini anımsar: "Hollanda, Java Sultarılığı'nda düzeni sağlamak için paralı asker alıyor. Ücret iyi, yolculuk güzel, üstelik kaçma olanağı da var. Yakalansan bile, topu topu beş yıl hapis yatarsın." Aman ne güzel! Hollanda'ya gelip paralı asker yazılır, 300 florini cebine atar. işte tatlı bir gemi yolculuğu: Portekiz kıyıları, Napoli, Kızıl Deniz, Cakarta ve Samarang. Rimbaud'yu ara da bul. Firar ediyor, satmak için bütün askeri giysileri, tüfeği bile yanma almış. Bir Iskoçya gemisine atıyor kapağı. Uzun bir yol: ırlanda, Liverpool, Le Havre ve Paris. 28 Ocak 1877'de, arkadaşı Delahaye'in,

dostu Millot'ya yazdığı mektuptan^laha açık öğreniyoruz delikanlı şairin küçük (!) yolculuk seyrini: *"Bizimki niha-yet döndü!!! Küçük bir yolculuk yapmış: Brüksel, Rotterdam, Le Helder, Southampton, Cebelitarık, Napoli, Süveyş, Aden, Sumatra, Java (iki ay), Ümit Burnu, Sainte-Helene, Ascension, Azor Adaları, Queenstown, Cork (İrlanda), Liverpool, Le Havre, Paris ve her zaman olduğu gibi sonunda Charlestown."*

Asi Genç

Rimbaud efsaneleşmiş, yalnızca şair olarak değil, "Asi Çocuk" olarak. Charleville'e alan akın gelenlerden bir kısmı da onun dikkatli yanını seviyor.

Gözlerim raftaki kitaplara takıldı. Yaklaşıp bakıyorum, hayır, Rimbaud'nun değil, Rimbaud bunları okumaz... Penceredeyim. Önümde yeşil dallar, Meuse ırmağı ve Rimbaud'nun çocukluk günlerini anlatan dizeler: *"Kargışları içine atıyor kıyılar boyunca küçük çocuklar"*. Karşıda Olympe Tepesi ve çimenler üstünde yuvarlanan delikanlı: *"Tatlılık, yıldızlarla, gökyüzüyle, kalan ne varsa onlarla bezenmiş, bayırın amacında, -tam yüzümüze karşı iniyor sepet gibi ve orda, aşağıda, hoş kokularla doldurup maviliyor uçuşumu."* Özgürlüğe özlem duyuyor: *"Yayasıyım büyük yolun. Bakıp duruyorum batan güneşin üzgün, altın arınmışlığına..."* Annesiyle didişiyor: *"O'nunla didiştiğin sabah var - Gücün."* Yakıyor tanrısı sağduyuya: *"Değiştir nasiplerimizi, zamandan başlayarak, acılarımızı ele"*. Yine bu evde, yüzünü duvara dönüp uyumaya çalışıyor. Ama umutsuz değil, kurtarıcı kızları, eceleri bek-

liyor: *"Hoş bir çini mürekkebin tadını uyandıran kara bir barut çizeliyor usulca geceme. -Kısıp ışıklarını avizeninaya-tağa atıyorum kendimi ve karanlıktan yana dönünce, siz-leri görüyorum, kızlarım, ecelerim."*

Genç Rimbaud'nun sessiz çılgınlıkıyla dolu evden ayrılırken Bayan Rigaux da bizden bir istekte bulunuyor:

"Kızımın adı Sophie, bana istanbul'dan Ayasofya'nın bir resmini gönderirseniz çok sevmirim."

Rimbaud'nun okuduğu okula gidiyoruz. Bahçede çocuklar top oynuyor. Bugün pazar. Okul kapalı. Pencerelerden içeri bakıyoruz. Özelliği yok, günümüzün bir okulu. Zaten müzedeki bayan görevli de söylemiş, "Rimbaud zamanını artık yansıtmıyor" demişti.

Ducal Alanı

Gece Ducal Alam'ndayız. Ortada, kentin kurucusu Kral Charle'in bronz heykeli, "iğne atsan yere düşmez" derler ya, işte öyle bir kalabalık. Çoğunluk gençlerden oluşuyor. Buraya Rimbaud'nun anısını yad etmek için gelmişler. Coşkulu ezgiler yükseliyor orkestradan. Dans ediyor, şarkı söylüyor gençler, iştah açıcı kızarmış et kokulan da yükseliyor havaya. Hamburgerler, krepler, sebzeli şişler ve dondurmalar. Araplar şiş kebabını bilmez. Bayan Rigaux Charleville'de Türkler'in de olduğunu söylemişti... Orkestra'nın önündeki genç kızın söylediği şarkının sözleri çekiyor ilgimi. Verlaine'den bu dizeler: "Kente yağın yağmurlar / Yüreğimde ağlıyor / Bu nasıl hüzdür ki / Canevimi dağlıyor." Rimbaud'nun "Yağmur çiseliyor kente" dizesinden esinlenerek yazmıştı bu şiirini Verlaine. Dinle-

yenilerin bazıları da şarkıcı kıza eşlik ediyorlar... Rimbaud'un zamanında kentin eğlence yeri Gar Alanıydı. Yıllar her şeyi değiştirmiş. Zaman tüneline yolculuk edip geçmişe dönsedydik ne görürdük acaba?.. Bağırıyor bir kadın: "Bakın, bakın, yüzbaşının mangası!" Başlar merak ve alayla dönüyor. Önde iki küçük kız yan yana, el ele tutuşmuşlar. Vitalie ve Isabelle bunlar. Arka sırada oğlanlar, onlar da el ele, Frederic ve Arthur Rimbaud... Hava yağmurlu veya değil, yine de, öteki ellerinde şemsiyeler. Başlarında, küçük ,basık, melon şapkalar. Yakalar beyaz ve kollalı, ceketler siyah, pantolonlar koyu mavi. Tek tip giyinmişler. Tutumlu anne yıllar önce aynı kumaşlardan bir top almış... Manga Ducal Alanı'nda alışveriş yapacak, soma düzgün adımlarla eve dönüp kiliseye gidecek. Rimbaud'dan dinleyelim: "Üstünde maun ağacından yapılmış sıranın / Okurdu lahana yapraklarını Tevrat'ın"...

Ducal Alanı'nı terk edip kenti daha yakından tanımak için dolaşyoruz. Adım başı meyhane, çoğu Arap, sarhoşlar, serseriler. Kimi sızmış, kimi nara atıyor, birbirlerine şişeler fırlatıyorlar.. Rimbaud'nun özlediği evrensel kardeşlik bu mu?

Pazartesi. Bilgi almak için Rimbaud Müzesi'ne, eski değirmene gidiyoruz bir kez daha. Şair *Cehennemde bir Mevsim'i* dedesi ve annesinin toprak kiralayarak çiftçilik yaptığı *Roche köyünde* yazmıştı. Oraya nasıl gidebileceğimi soruyorum. Yanıtlıyorlar:

"Boşuna zahmet etmeyin, orda Rimbaud'ya ilişkin hiçbir şey korunmamış. Zaten köy olmaktan da çıktı."

"Peki, ya Meziere'deki *Aşk Ormanı*?"

"O orman da yok, *ağaçların yerini beton yapılar aldı.*

Ayrıca Meziere diye ayrı bir kent de yok şimdi, Charleville ile birleşti."

"Ya Rimbaud'lann gittiği kilise?"

"Duruyor, ama içi çok değişik."

Görmek istiyorum. Rimbaud *Kudas Töreni* adlı şiirinde "Papazın vızıltısı sofuluk ise eğer / Sinekler de kutusal mı? Güneşli tabanından/ Hanları, ahırları soluyan bu sinekler" diyordu. Verlaine'in anılarından öğreniyoruz, evden kaçıp kahvelerde, hatta ormanlardaki oduncu kulübe-lerinde yaşadığı serseri günlerinde bitlenmiş ve bitlerini papazların üstüne atıyormuş.

Kiliseye kapıdan şöyle bir bakıp döndük.

Yeniden Ducal Alam'ndayız. Şimdi gündüz gözüyle görüyoruz. Çepeçevre dükkânlarla kuşatılmış. Tam bir ticaret merkezi. Her tür eşya satılıyor. Rimbaud'nun yaşadığı yıllardaki balık, tavuk ve sebze pazarının yerini şimdi mutfak eşyaları ve turistik anı eşyaları almış. Bir hayli kahve de var. Sanırım, yazın çalışıp kışın kapatıyorlar.

Eski adı *Grande Vallee* olan Ana Cadde'de dizi dizi lokantalar. Kaldırımların üstü masalarla, iskemlelerle dolu. En çok yenen yemek buğulama midye. Deniz ürünü yönünden çok zengin. Fransız ve Belçika karışımı bir mutfak.

Salı, kentten ayrılacağız. Erken yolculuklarda uyuyamam. Yatakta dönüp durdum. Gün ışıır ışımaz da soluğu eski adı Gar Alanı olan karşıımızdaki Rimbaud Parkı'nda aldım. Sessizlik ve serinlik içinde, bir kez daha "Köşk'ün ve Rimbaud'nun büstünün önünde oturdum. Dallardan yapraklar kopardım. Karımın ve çocukların, yani, kızımın damadımın uyanmalarını bekliyorum. Saatim yok. O sırada

bir kadm geçiyor. Orta yaşlı, uzun yüzlü, zayıf ve çirkin. Tıpkı Rimbaud'nun sevimsiz annesine benziyor. Saati sordum, yanıtlamadan hızlı adımlarla uzaklaştı. "Charleville'in görünüşü değişse bile Charlevilleliler hâlâ değişmemiş" dedim kendi kendime, genç Rimbaud'ya bir kez daha hak verdim.

Rimbaud'nun Mezarında

Arabaya bindik, gidiyoruz. Son ziyaret yerimiz Rimbaud'nun mezarı olacak. Yoksulluk içinde kıvranmış, edebiyat dünyasından da umduğunu bulamamıştı. Avrupa'ya ve nankör yazın dünyasına kahredip en uzak ülkelere kaçıyor ve Kötü Kan şiirinde öfkesini haykırıyordu: "Aşâğılık bir soydandım ben hep. Her şeyi kapladı aşâğılık soy, halkı, usu, ulusu ve bilimi kapladı. Günüm doldu, gidiyorum Avrupa'dan. Yakacak ciğerlerimi deniz havası, yağışlaştıracak tenimi yitik iklimler. Döneceğim demir kollar ve demir bacaklarla. Altınım olacak. Siyasete burnumu sokacağım."

Umutla yaşamıştı hep. Paris Komünü Devrimi'nin başarısızlıkla sonuçlanması ona parasız siyasamn da olamayacağını öğretmişti. Yaşamı değiştirmeye çalışmıştı şiirleriyle. Olmuyor. Donuk bir ten, saçlarında tek tük aklarla, yirmi altı yaşında, altın sahibi olmaya gidiyor. Mısır'da, İskenderiye'de, Kıbrıs'ta, Güney Yemen'de, Aden'de, Habeşistan'da, Harrar'da. Ne satabilirse satıp yüzde alıyor. Kahve, fildişi, ıtır, zambak ve dokuma. Silah ve köle ticaretine bile karıştığı söylenir. Çetin bir yaşam; "Korkunç bir kalyak, ne tek ot, ne bir damla su". Kaşifliğe de merak sa-

rar. Coğrafya Enstitüsü'ne raporlar yollar... Altını oldu sonunda. Ama "demir kollar ve demir bacaklarla" değil, dizkapağımdaki bir kanser uruyla döndü. Eski bir şiirinde sanki bu sonunu da söylemişti *bilici*: "Diremezse acılarım / Bir gün altınım olursa / Kuzeye giderim ya da / Bağ kentlerini boylarım / Bir şey var yitip kaybolan / Dolaşıp da köşe bucak / Döndüğümde açmayacak / Güleryüzle hiçbir zaman / Kapısını o yeşil han."

Ölümü acılı oldu. Önce bacağı kesildi Marsilya'daki *Conception Hastanesinde*. Bir süre Roche'da ailesiyle, annesi ve kız kardeşi Isabelle ile kaldı. Ağrılarını artık afyonla dindiremiyor; geceleri, afyonla uyumuş, kendini iki bacaklı sanıp yataktan kalkarak yürümek isteyince yüzükoynu yere kapaklanıyordu. Yeniden Marsilya'ya, *Conception Hastanesine* döndü. Başında yine kız kardeşi Isabelle vardı. Ona, "sen yaşayacaksın ama bacım ben güneşi artık görmeyeceğim" diyor, hıçkırıklarla ağlıyordu. Öldü. Öldüğünde şair olduğu bile bilinmiyordu. Hastane kaydı: "Jean Nicolas, tüccar, Charleville doğumlu, ölüm nedeni habis kanser." Cenaze töreni pek garip. Ana-kız, Rahip Gillet'den bir saatlik ve birinci sınıf bir gömme töreni isterler. Şaşırır rahip, Rimbaud'nun öğretmenleri, okul arkadaşları, dostları var. Bu bir saat içinde nasıl öğrenecekler öldüğünü, nasıl gelebilirler? Soğuk ve kesin bir tonla yanıtlar Bayan Vitalie: "Boşuna ısrar etmeyin!" Rimbaud apar topar götürülür. Tabutunun ardında yalnızca iki kişi, annesi ve kız kardeşi Isabelle. Cenazenin geçişini görenler birbirlerine sorarlar: "Kim bu gariban?" Neden böyle ivedi davranı yaşlı anne? Oğlu tanrıtanımaz olduğu için mi? Cankekişirken bile, günah çıkartmak isteyen hastane papazla-

nnı yanına yaklaştırmamıştı. Kuran'ı ilk kez Fransızca'ya Rimbaud'nun babası yüzbaşı Frederic çevirdi. Şair Afrika'dayken Abdullah adını kullanıyordu. Ölürken on yılı aşkın çetin çalışmasının toplam ürünü 36.000 altın frankın 10.000 altın gibi büyük bir bölümünün Afrika'daki uşağı Camiye verilmesini vasiyet etti. Yoksa Rimbaud Müslüman mı olmuştu, sünnetli miydi?

Mezarlık çok temiz, bakımlı. Rimbaudlann önündeyiz. İki yanda çocuklar, annesiyle aynı adı taşıyan Vitalie kız ve Arthur. Ortada şairin ömür boyu didiği anne. Vitalie hanım. Çukurları yaşlı kadın, sağlığında kendisi kazdırmıştı. Mezarlıkların faltaşı gibi açılmış gözleri önünde, çukura inip sırtüstü uzanmış, buyuna uygun olup olmadığı bile ölçmüştü.

Mermerin üstüne bırakılmış bir mektup var. Aldım. Kızım okumamızı istemedi:

"Ama baba o Rimbaudya yazılmış, açamazsın."

"Kızım, Rimbaudya değgin ne varsa artık insanlığın malı."

Mektubu on yedi yaşında bir Japon genci bırakmış, "Sevgili Rimbaud on yedi yaşındayım, senin gibi ben de dünyayı tanımak istiyorum" diyor özetle.

Mezarlık bekçisi geldi, kendiliğinden bazı bilgiler vermeye başladı.

"Böyle çok mektup bırakıyorlar, atıyorum. Kızlar mezar taşını öpüyorlar, ruj lekeleriyle doluyor taş, sık sık silmek zorunda kalıyorum."

Taşın ucundaki haçı göstererek ekliyor:

"Bir ay önce başındaki haçı çaldılar. Belediye bunu yeni yaptırdı. Dikkatle balan, fark edersiniz."

Fark gerçekten de belliydi. Soldaki, Vitalie'nin haçı-
na hava kirliliği damgasını vurmuştu. Rimbaud'nun haçıy-
sa kar gibi bembeyazdı.

"Gazeteler yazdı mı?"

"Hayır, kimseye duvurmadık."

Arabamıza binip Belçika'ya doğru yol alıyoruz. Bel-
leğimde yine şairimizden kendini anlatan dizeler:

*Bu çocuk, budala hayvan
Mont-Rocheux kedisi gibi
Kokutsa da tüm dünyayı
Esirgemesinler Tanrım
Ardından birkaç duayı...*

Hakkında en çok kitap yazılan, efsaneleşen, büyük şa-
ir ve *Asi Genç'e* veda edip Ardennes ormanlarının yeşili-
ne dalıyoruz.

Erdoğan Alkan

DİZELER

ÖZLEM

Mavi yaz akşamlarında, özgür, gezeceğim,
Ayaklanrımın altmda nemli, serin kırlar;
Başaklan devşirip otları ezeceğim,
Yıkayıp antacak çıplak başımı rüzgâr.

Ne bir söz, ne düşünce, yalnız bitmeyen bir düş
Ve yüreğimde sevgi; büyük, sonsuz, umutlu,
Çekip gideceğim, çingene gibi, başıboş
Doğada, -bir kadınla birlikte gibi mutlu.

20 Nisan 1870

GÜNEŞ VE TEN

Derin sevgilerin, yaşamın ocağı, Güneş,
Baygm toprağı kızgın bir aşkla öpen ateş,
Vadide uzanınca insan görüp yaşıyor
Gelinlik bir kız gibi toprak kanla taşıyor;
Bir elin kaldırdığı geniş göğüslerinden
Akıyor tanrısal aşk, akıyor kadınsal ten,
Köpürmüş besi suyu, ışıklar var içinde,
Nice can hücreleri kaynaşıyor içinde!

Ey Doğa'mn Anası

- Ey Venüs, ey Tanrıça!
Nerde eski çağların gençliği, kutsal ece,
O peri kızlarının öptüğü nilüferler,
Ağaçlan kemirip duran yan tannlar!
Irmağın dalgalan, o besi sulan yok.
Pan'm damarlanna koca bir evren sunan
Keçi ayaklarında toprağı canlandıran
O yeşil ağaçların kırmızı kam nerde?
Kuş sesleri, göklerin altında perde perde
Dalların arasından seviyi şakiyordu,
Toprak içini diri Doğa'ya döküyordu;
Orda mavi okyanus ve kuşlar cıvıldaayan
Dilsiz dallar, toprak, beşiğimizi sallayan
Tann'yla kucaklaşan bütün hayvanlar orda!
Nerde geçmiş zamanlar? Bereket Ana nerde?
Derler ki, bir zamanlar yüce bir insan vardı,

Tunç arabalarıyla nice kentler aşardı.
Emerdi Bereket'in memelerim insan
Tanrıca ak sütünü cömertçe sunuyordu,
- Eskiden temiz, tatlı, güçlü bir insan vardı.
Yazık! Şimdi bir şeyler bildiğim sanıyor
Oysa kör, sağır, dilsiz, sürekli aldıyor.
- Yine de tanrılardan, tanrılardan çok yüce,
İnsan kral, Tann'drr, betiğine gelince
Aştır. Ah! Kana kana içseydi o gözeden
Tanrıların ninesi Kibele'nin memesinden;
Ve ten çiçeklerinin kokusuyla arınmış
Masmavi dalgaların aydınlığında yunmuş
Köpüklerin yüzdüğü güipembe göbeğini
Durgun sulara yayan ölümsüz Astarte'yi
Terk etmeseydi keşke. O iri gözlü, kara
Göklerin Tanrıçası Astarte buyuranca
Şakırdı ağaçlarda bülbül, yüreklerde aşk!

Tek sensin, Kutsal Ana, inandığım Tanrı, tek
Mavi Afrodit! Şimdi yollar dikenli, çalı,
Öbür Tanrı haçım boynumuza takalı;
Ten, Mermer, Çiçek, Venüs sana inanıyorum!
- İnsan üzgün ve çirkin. Giysiler sanıyorum
Çıplaklığım değil, saflığım örtüyor,
Tanrısal bedenim gizleyip kirletiyor.
Olimpos dağlarının kayaları gibi dik
İnsan bir köle oldu, başı haçlara eğik!
Ki solgun kemikleri ölümden soma bile
O ilk güzelliğine saygısız biçimiyle
Yaşamak sevdasmda. - Yücelsin diye erkek,

Yükselebilsin diye sonsuz seviye erkek,
Toprağımız, mayamız kadın saranp soldu,
Zincirlere vurulup Tanrı'ya sunak oldu.
"Kadın mıyım, neyim ben, çoktan unuttum" diyor.
Bu kepezeliğe kargalar bile gülüyor.
- Ey tatlı, yüce Venüs, n'olur bizi bağışla!

Geçmiş çağlar yeniden gelebilse bir daha!
- Çünkü görevlerini bitirdi artık İnsan
Yorgun düştü putları kırıp parçalamaktan!
Tüm tanrılardan özgür, yeniden dirilecek
"Madem göklerden geldim, gökler nerde" diyecek.
Ve ölümsüz, yenilmez önderimiz, Düşünce
Yer altodaki tanrı, yer yüzüne çılanca
Tutsaklığın düşmam, tüm korkulardan uzak
Düşünce, zincirleri kumaya başlasm, bak
Çivisini çakacak göklerin her katma
Son verecek Tann'mn göksel saltanatına.
Düşünce, diyeceksin, benim tek Kurtarıcım;
- Denizlerin bağrında, görkemli, alto Bacım,
Büyük Evrene büyük seviyi sunacaksın,
Sonsuz bir gülücükte arımp yunacaksın.
Koca bir çalgı gibi Dünyamız titreşecek
Haz dolu bir öpüşle kendisinden geçecek.
Güçlü insan, kucakla, mutsuzları sevindir!
- Dünya aşka susamış, susuzluğunu dindir.

(İnsan, özgür, görkemli başını kaldırdı, bak
O ilk güzelliğimiz nasıl ışıldayacak!

Dize gelecek tanrı, sunağında bedenin,
içinde yaşadığı bir zaman kesitinin
Armağanıyla mutlu, hüznüyle solgun insan
Her şeyi bilmek, görmek istiyor, usanmadan.
- Düşünce ki çağlardan beri gemlenen kısrak
Şaha kalkıp Neden'in nedenim soracak,
insan insanca özgür düşünceyle kavuşur,
Öğrenmeye çalışır, inceler, sorar durur,
- Gökler neden dilsizdir, uzay içinde ne var?
Ve neden kumlar gibi kaynaşiyor yıldızlar?
Yükselsek, hep yükselsek göklere, doruklarda
Çoban'a raslar mıydık korkunç sonsuzluklarda
insan yığınlarını sürüler gibi güden?
Ezgileri bir sesin, çağlardır sürüp giden
Sarsar mıydı boşluğun sardığı dünyaları?
- Peki ama, gerçeği görebilir mi insan?
Gördüm: İnanıyorum diyebilir mi İnsan?
Ya düşler düşüncenin sesinden güçlü ise?
Çok kısaysa bu yaşam, insan erken geldiyse?
Bu bilmecenin gizi bilinir mi, nerededir?
Belki batan bir gemi gibi Denizlerdedir:
Hücre çekirdekleri, Kalıtlar, Tohumlar
Kocaman bir potanın içinde bekliyorlar.
Sıvayıp kollarım hamarat Doğa Ana
Niyetli mi inşam yemden yaratmaya
Başaklarda büyütme, güllerde sevmek için?..
Hiçbir şey bilmiyoruz!.. Ne nasd olmuş, niçin?
Bilgisizlik, kuruntu, sarmış kuşatmış bizi,
Kara bir cüppe gibi, soldurmuş tenimizi!
Ana rahminden düşen insan-maymunlanz biz

Saklamış sonsuzluğu bizden yorgun usumuz!
Öğrenmek istiyoruz: - Kuşkular "hayn " diyor,
Kara kanatlarını üstümüze geriyor...
- Kaçıyor uzaklara soluk soluğa ufuk!...

Kavuşturmuş kollarım, ayakta ve dimdik
Duruyor insan şimdi, gök perdesi açılmış,
Artık ne bilinmeyen, ne de gizemler kalmış!
İnsan şarkı söylüyor., şarkı söylüyor orman
Ezgiler yükseliyor ırmağın sularından.
Bir mutlu şarkıdır bu, ışığa, güne gülen
- Bu sevdadır! Sevdadır! Bu Kurtuluştur gelen!..)

Yeniden doğan ülkü, ey yüceliği tenin!
Ey kızıl taçlı şafak, utkusu düşüncenin,
Küçük Eros, Kallipyge, donanıyor karlarla,
Kadınlar ve çiçekler güzel ayaklarında,
Dizleriniz dibinde açılıp yeşerecek.
Tanrılar, Oğulları sizlere baş eğecek!
- Ey büyük Ariadne, güneş altında, beyaz
Kıyılarına hüznünü hıçkırarak avaz avaz.
Kaçan görünce Thesee'nin ak yelkenini.
Sen ey tatlı, ergen kız, geceler nasıl seni
İncitti? Konuşma, sus! Kara üzüm nakışlı,
Altın arabasında Licios, çatık kaşlı,
Kösnülü kaplanlarla ve panterlerle kızıl,
Frikya kırlanında geziyor usul usul.
Masmavi ırmakların kıyısında kayıyor

Karanlık köpükleri kırmızıya böyüyor.
- Zeus, Boğa, boynunda Europa çırılçıplak,
Küçük bir çocuk gibi sarmış kollarını bak
Tann'nın dalgalarda titreyen sert boynuna,
Bırakmış bedenim maviliğin koynuna.
Sallıyor Zeus onu sulara, beşik gibi
Çevirince yüzüne tanrısal gözlerini
Kızın çiçek yanağı saranyor, soluyor
Tül tül, Zeus'un güçlü alınına yayılıyor.
Kapanıyor gözleri kutsal öpücüklerle
Çiçekliyor saçmı dalgalar köpüklerle.
- Zakkum ağacı ile geveze lotüslerin
Arasına kayıyor huryalı Kuğu, serin _
Suların sevgilisi Leda'ya sanlıyor.
- Kipris acayip güzel, dalgalara salıyor
İri göğüslerini, yuvarlak, kemer gibi,
"Ben bu durgun suların ecesiyim" der gibi,
Geçiyor usul usul, Kipris, tanrı bakışlı
Kar gibi beyaz kamı kara köpük nakışlı.
- Utku anıtı gibi dimdik, güçlü bedeni,
Aslan derisi ile kaplanmış kıllı teni
Hayvan Eğiticisi, Herakles gökyüzünde
Hışımla ilerliyor bulutların izinde!

Yan aydınlık yaz gecesinde, çmlıçplak
Ayakta, saman gibi solgun, düşler kurarak,
Ağır dalgası, o uzun, mavi saçlarının,
Benek benek uçuk alnında, hülyalı, dalgın
Köpüğün kızardığı alaca karanlıkta
Bakıp duruyor Dryade, sessiz ve sakin ufka.

- Ürkek, beyaz Selene, tül örtüsünü atmış
Yiğit Andimion'un nazla dizine yatmış,
Solgun ay ışığında öpüşüp duruyorlar.
- Uzakta, ah uzakta ağlayan bir Kaynak var,
Pınarlar Tanrıçası Nemfin göz yaşdır bu,
Köpüklü bir vazoya dayamış ak kolunu
Beyaz tenli güzel delikanlıyı düşünüyor,
"Sularım, alm onu, bana getirin" diyor.
- Gecenin saçlarında serin bir sevda yeli,
Karanlık ormanlarda Doğa Ananın eli
Ağaçlan, dallan yoklarken birer birer
Duruyor ayakta dimdik, korkusuz Mermerler,
Şakrak kuşunun ahunda yuvalandığı Tanrılar,
- Dinliyor Dünyamızı ve İnsanı Tannlar!

29 Nisan 1870

OFELYA

Yıldızların uyuduğu, sessiz, kara
Dalgalarda Ofelya iri bir zambak,
Yüzüyor duvaklı, uzanmış sulara...
- Avcı borularının ezgisinde bak.

Bin yıl geçti, Ofelya yine üzgün,
Uzun sularda kefen gibi akıyor.
Bin yıldır, gündüz gece, deli gönlünün
Hüznünü meltem yellerine döküyor.

Açıp sularda salman railerini
Beyaz göğüslerini öpüyor rüzgâr,
Söğütler eğmiş omzuna dallarını
Ağlıyor. Uykulu alnında kamışlar.

Yöresinde üzgün nilüferler bazan
Dağıtıyor Ofelya kızılağacın uykusunu,
Bir kanat vuruşuyla dallar yuvadan
- Salıyor yıldızların altm sarkışım.

Sen ey solgun Ofelya, kar gibi güzel!
Sulara gelin oldun ergen çağlarda!
- Çünkü Norveç doruklarından esen yel
Acı özgürlüğün tadım öğretti sana:

Savuran bir soluk gür perçemlerini
Büyüyordu düşlerinin akışında;
Dinliyordun Doğa'nın ezgilerini
Ağacm, gecelerin yakmışında;

Çünkü boğuk sesi çılgın denizlerin
O tatlı, çocuk göğsüne vuruyordu;
Bir nisan sabahı, yorgun bir atlı senin
Dizlerinde sessizce oturuyordu!

Gök! Aşk! Özgürlük! Bu nasıl düş Deli Kız!
Güneş vuran kar gibi eriyip gittin;
Konuşma, sus! Seviyi bizlere düsüz
O mavi gözlerinle çoktan öğrettin!

- Ve diyor ki Ozan: Aydın gecelerde
Ofelyam çiçekler devşiriyorsun;
Hep böyle yüz, ak gelinliğinle suda
Dalgalar beşğini sallayıp dursun.

15 Mayıs 1870

ASILMIŞLARIN BALOSU

Darağacı, balıkçıl kuşu, kara,
İblisin artık şövalyeleri,
Dansediyor, dansediyorlar orda
Selahattin'in iskeletleri.

Yüzleri buruşuk küçük, kara kuklaların
Çekmiş sayın Belzebüt ipini, gökyüzünde,
Şaklatıp alınlarında bir terlik altını,
Oynatıyor, eski bir Noel ezgisinde!

Kara orglar gibi ince uzun kollarını
Doluyor bkbirine çarpışınca kuklalar,
Bir zamanlar aksoylu hanımların sardığı
Göğüsleri iğrenç bir aşka dokunmadalar.

Hurra! Şen oyuncular, içkembesiz, dertsiz baş
Takla atılabilir, sehpalar öyle uzun!
Hop! bilinmesin artık, bu dans mı ya da savaş
Gıcırdarken kemani kudurmuş Belzebuth'un.

Sert topuklar! Ey sandal giyinmeyecek ayak!
Hemen hepsi deri gömleklerini sıyrırmış:
Gizli saklı yanlan, artık ayıplan yok.
Kafataslanna kar, beyaz bir şapka örmüş.

Bu çatlak kafalara sorguç olmuş bir karga,
O artık çenesinde titriyor bir tutam et:
Sanki dolaşıyorlar ölü karanlıklarda,
Çarpık karton zırlara bunca kemikten yiğit.

Esiyor balosuna iskeletlerin poyraz,
Darağacı inliyor demirden bir org gibi,
Koşuyor ormanlardan aç kurtlar avaz avaz:
Gökyüzü andırıyor kızıl bir cehennemi.

Yaslı kabadayılar, hop! sallayın beni de
Kırık ellerinizle geçerken sinsi sinsi.
Bir aşk tespîhi solgun omuriliklerinde:
Bura manastır değil, ölümler ülkesidir!

Heey! İşte ortasında ölümler dansının, bak,
Sıçırıyor çıldırmış bir iskelet gökyüzüne,
Coşkuyla sürüklenmiş, at gibi şahlanarak,
Sanki katı ipi boynunda duyuyor yine,

Çatlayan uyluğunda büzmüş on parmağım
Dalgacı gülüşlere benzeyen çığlıklarla,
Ve bir soytarı gibi barınağına girip
Sıçırıyor kemiklerin şarkılı balosunda.

Darağacı, balıkçıl kuşu, kara,
İblisin arık şövalyeleri
Dansediyor, dansediyorlar orda
Selahattin'in iskeletleri.

DOKSAN İKİ ÖLÜLERİ

...Yetmişlerin Fransızlan; Bonapartçılar,
cumhuriyetçiler, 92'lerdeki babalannızı
anımsıyor musunuz, vb...

Paul de Cassagnac (Ülke)

Özgürlüğün o güçlü öpücüğüyle solmuş,
Doksan iki, doksan üç yılında ölenler, siz
İnsanlığın ruhuna ve almna vurulmuş
Boyunduruğu sizler kırıp parçaladınız;

Acı çekerken bile acılarından büyük
Yırtık giysilerinde aşkla çarpan yürekler,
Ölüm sizi bozkırda topladı höyük höyük
Yeni bir savaş için, ey unutulmuş erler!

Kanlarıyla yıkayan kirli büyüklükleri,
Sizler; Valmy, Fleurus, İtalya ölüleri
Ey milyonlarca İsa, karanlık, tatlı gözlü;

Kralların önünde şimdi başımız eğik,
Cumhuriyetle sizi uykulara terk ettik,
- Yalnız Bay Cassagnac'lar söylüyor öykünüzü!

TARTÜF'ÜN YAZGISI

Sırtında kara cüppe, ellerinde eldiven,
Dişsiz, salyalı ağzında dualar, pek tatlı,
Ve yüreği avuçlarında, mutlu mu mutlu,
Ermış Tartüf, bir gün, başım alıp giderken,

Usul usul yürürken, "Tövbe" -Hayta'nın biri,
Sofu kulaklarından sıkıca yakalayıp
Bütün kötü sözleri yüzüne sövüp sayıp
Yırttı ıslak tenine alışkın giysisini.

Şeytan işi!.. Ermişin kıçı bağı açıldı,
Ne sırtında cüppesi, ne de tespihi kaldı,
Beti benzi kül gibi, saranp soldu, şaşkın.

Yakardı, başına sığındı Tanrısının.
Ama ne çare, Hayta son çapıtı alınca,
Kutsal Tartüf, çıçıplak, döndü Adem Baba'ya!

SUDAN DOĞMUŞ VENÜS

Yeşil, çelik bir tabuttan çıkar gibi,
Eski yunak teknesinden, yavaş yavaş
Siyah zülfü pomatlı, kırık dökük bir baş
Çıkıyor kendini kanıtlar gibi;

Yağlı, gri bir boyun ve kaburgalar, geniş
Oynak, girip çıkan bücür sırtı fırlak,
Yuvarlak kalçaları uçtu uçacak;
Yağ katmanı tenin altına yayılmış.

Omurgalar kırmızı. Feci kokuyor,
Tanımak isterseniz ayrıntılarla
Yaklaşın, büyüteçle bakmak gerekiyor

Kalçasında iki sözcük: Clarâ Venüs;
- Pek yaman, irkilip karnım gerince
Kıçığı yaralı Venüs, güzelliği köpekçe.

MÜZİK

Charleville, Gar Alanı

Çimenleri bile soluk, yavan, tatsız alanda
Her şey nizami; ağacından çiçeğine kadar,
Perşembe akşamları tıknefes kasabalılar
Gezdirir kıskanç aptallıklarım sıcakta.

- Askeri bandomızika orta yerde durur,
Çatlak, cırlak ezgiler ve sallabaş kelleleri...
- En öndeki sıralara kodamanlar kurulur,
Noterin kafasında vergi dalavereleri;

Ve soma tefeciler gözlüklerine gizlenmiş,
Göbekli koca işyarlarla şişko kanlan,
Dalkavuklar efendilerinin yanında sinmiş
Hepsinin üstünden akıyor bayağılıktan.

Bastonlarıyla kumlan sürekli oyan
Emekli bakkallar yeşil sıralarda oturur,
Yine bütün konuştukları ortaklıklar falan,
Dönüp dolaşıp aym söz: "Bize kaç mal olur?"

Yaymış bir kanepeye kocaman kalçalarını,
Yağ tulumu burjuva, düğmeleri pek parlak,
- Yasakmış, kokusundan belliymiş - umurunda mı
Kaçak tütün içiyor dumanını savurarak.

Sırıtırıyor çimenler üstünde ipsiz oğlanlar,
Ve mest olmuş dinleyerek cırtlak ezgileri,
Gülleri gübreleyen köylü piyade erleri
Hoş görünmek için bebekleri okşuyorlar...

- Bense orda, tıpkı bir öğrenci gibiyim, kılıksız,
Anasının gözü kızlar ağaçların altında,
Toyluğumun, çekingen hallerimin ayırımında,
Çevirip başlarını gülüyorlar arsız arsız.

Henüz omuzlarına dek bile gelmiyor boyum,
Giysilerinin örttüğü kutsal bedenlerine,
Perçemli gerdanlarının akça tenlerine
Tek söz söylemeden, sessiz, sürekli bakıyorum.

Potmlerimi giyip uzaklaşıyorum. Beni
Garip buluyor kızlar, ardımdan Fısıldaşıyor.
- Yanıyorum onarırken onların bedenlerini
Dudağım dudaklarının özlemine taşıyor...

İLK AKŞAM
(ÜÇ ÖPÜCÜKLÜ GÜLDÜRÜ)

- Çıplak, üstünde tek geceliği var,
İnadına pencerenin camına
Sokuluyor yapraklarıyla dallar,
Nasıl da hemen yanma yanma.

Koca iskemleme geldi oturdu,
Yan çıplak gülüyordu çapkınca
Sanki döşemede ürkek bir loımrı,
Küçük ayaklan ince mi ince.

- Mum renginde, san, kaçak bir ışık
Kanat vuruyordu gülücüğünde -
Gül sineği gibi pembeye aşık
Oynuyordu ak göğsünün üstünde.

- Öpünce minik ayaklarım ben,
Biraz hoyrat, biraz tatlıca güldü,
Ve dudaklanndan, çm çm titreşen
Gül kristal bir gülücük döküldü.

Çekti ayağım, sevimli küçük
Ayağımı, dedi: "Bitti mi işin?"

- Kızdırdı mı sem bu hoş öpücük
Ceza mıydı bana tatlı gülüşün!..

Dudaklarımın altmda çırpman
Yalnız gözlerini öptüm usulca.
Afacan başım atıp arkaya,
Dedi: "Oh, böylesi çok daha iyi!..

Söyleyecek bir çift sözüm var bayım..
O sözünü henüz söyleyemeden
Bir öpücük ile ben noktadım,
Güldü, pek hoşnuttu, belli halinden...

- Çıplak, üstünde tek geceliği var,
inadına pencerenin camına
Sokuluyor yapraklarıyla dallar,
Nasıl da hemen yanma yanma.

GARİPLER

Gece soğuk, kar serpiyor
Fırıncı ekmek yapıyor,
Beş küçük çocuk

Bakıyorlar somunlara,
Yazık değil mi bunlara
Donları delik!

Ve Fırıncının kolları
Çeviriyor somunları
Harlı finnda.

Somunların çıtırtısı,
Fırıncının zevzek sesi
Kulaklarında.

Büzülmüşler o daracık
Ana göğsü gibi sıcak
Delik önünde.

Ekmek, iftar sofrasının
Çörekleri gibi, balan
Çıkıyor işte.

Delikten yaşam tütüyor
Böcekler ile ötüyor
Kızaran ekmek

Çarpıyor, nasıl iştahla
Yırtık giysiler altında
Beş çocuk yürek.

Toplanmış kuşluk vaktinde,
Kırağı, çiyler içinde
Yoksul tsalar.

Küçük delikte yüzleri,
Ekmeklerde aç gözleri
Ne söylüyorlar?

Büzülmüşler, bu alaca
Tan vaktinde, budalaca
Dualar kime?

Yırtık donları patlıyor
Bağırmaktan. Savruluyor
Gömlekleri kış yelinde.

ROMAN

On yedi yaşlarında gelgeç oluyor yürek,
Şimdilik hoşça kaim gürültülü kahveler!
Böyle tatlı bir akşam bira neyine gerek
- Yeşil ıhlamurlann altı dünyaya değer.

Haziran akşamları bu yollar sanki cennet!
Yum gözlerini solu, hava mis gibi nasıl;
Gürültüyle birlikte rüzgâr -uzak değil kent-
Asma ve bira kokusu taşır usul usul...

- Ve çevrilmiş ince bir dalla gökyüzü, kara
Mini mim tül gibi bir eşarbi andırır,
Tatlı titreşimlerle, küçük, beyaz, maskara,
Bir yıldız bu gergefe girip ışıklandırır...

Küçük bir hayvan gibi çırpınan bir öpücük
Tadı dudaklarında, dolaşırsın başıboş,
Bengisuyu şampanya, kanında köpük köpük.
Ey haziran akşamı! Ey coşkunun onyedinci yaş!

Solgun, kör ışığında bir sokak lambasının
Bakıp yürüyen genç kız, cilveli, ağır ağır
-Yamnda baston yutmuş acayip babasının-
Bilmez, Robenson yürek romanlarla aldanır..

Bir göz atmca anlar, toy oğlanın teki der,
Hemen başını dönüp, küçük adırürarını
Sıklaştıracak hızla yoluna devam eder,
Ölür delikanlının dudaklarında şarkı...

Aşıktır. Kıvançlıdır ağustos ayına dek.
Şiirler yazıp yollar. Sevgilisi boşverir.
Dostları çekip gider, günlerin anlamı yok.
- Derken, bir akşam üstü o tatlı mektup gelir!...

- Bu güzelim akşamı artık kutlamak gerek,
- Girersin bir kahveye, gelsin bira, içkiler...
- Onyeddi yaşlarında gelgeç oluyor yürek
Yeşil ıhlamurların altı dünyaya değer.

23 Eylül 1870

GÖNLÜMCE BİR KIŞ

O kıza...

Küçük, pembe mavi yastıklı kompartımda
Yola çıkacağız bu kış.
Çılgın öpücükler yuvalanacak her yanda
İkimiz rahat, başıboş...

Akşamın gölgeleri sarkınca pencereden
O kurtların yüzünü,
Ve o kara şeytanları görmemek için, sen
Yumacaksın gözünü.

Yanağm kaşmacak. N'oldu, böcek mi sokmuş?
Yoo.. çılgın bir örümcek gibi küçük bir öpüş
Esende gezmiyor..

Eğip boynunu bana: "Haydi ara" diyorsun,
- Bu gezgin örümceği aramak, biliyorsun
Tatlı zamanı yiyor.

*Kompartımda
7 Ekim 1870*

YEDİ YAŞ OZANLARI

Pek çalımlı, halinden hoşnut Annesi evin,
Gidiyordu kapayıp sayfasını ödevin,
Görmüyordu o mavi gözlerinde çocuğun
Yankısını çirkefe terk edilmiş bir ruhun.

Büyümüş de küçülmüş gibi, bütün gün, kan ter
İçinde, buyruklara başeğse de çizgiler,
Ah o kara çizgiler, çocuğun ikiyüzlü,
Küflü, loş odaların karanlığında gizli
Davranışım ele veriyordu balonca.
Duvarları küflenmiş karanlık sofalarda
Dili- sarkık, elleri kalçasında geçerken
Kapalı gözlerinde noktalar uçuşurken,
Hüznünü söylüyordu, yürüyüşü, yapısı.
Ve gün batıp açılınca akşamın kapısı,
Gece lambanm kesik bir alevi yüzünde,
Gün'ün çatıdan sarkıp ağaran körfezinde
Hırıltısı gelirdi yukardaki odadan.
Yenik, yorgun ve alık, yaz yürüdüğü zaman,
Helaya bir girince çıkmak bilmezdi, orda
Rahatça düşünürdü teslim olup kokuya.
Ve kışın, günün kokularından arınınca
Aydınlanırdı evin arkasındaki bahçe,
Uzanıp eteğine yere batık duvarın
Dinlerdi uğultusunu uyuz dalların,
Özlem dolu gözlerle çocuklara bakardı.
İnsaf! onun akranı yalnız bu çocuklardı
Düşmüş yanaklarına gözbebekleri, cılız,

Alınları çıplak, böyle yoksul, yalnız,
Çamura bulanmış, kirli, arık parmaklan
Ot kokan partal giysilerin altında saklı,
Budalalara özgü tatlılıkla konuşan
Garipleri izlerken yakaladığı zaman
Ürküyordu annesi. Çocuğun bakışlan,
Sonsuz sevgiyle dolu sonsuz yakanşlan,
Sorar gibiydi Annesine: - Bu telaş neden?
Mavi gözleri vardı onun, -yalan söyleyen!

Yedi yaşma bastı, yaşam üstüne nice
Düşler kurdu, ah, düşler, yapraklar devrilince
Resimli güncelerde, İtalyan, İspanyollar,
Esrik bir özgürlüğün ışıldadığı çöller,
Loş ormanlar, güneşler, ırmaklar, güney dallar
Kızarmış gözlerinden akıp gidiyorlardı.
-Sekizindeydi- yandaki yoksul evin kızı
Delidolu kızı, sallayıp kalçalarını
Sıçramaz mı sırtına bir köşede aniden
Altmda kaldı kızın, öcünü aldı hemen
Dişleyip kabasmı, -donu falan da yoktu-
Boğuştu bir süre, yoruldu, cam çıktı,
Yumruklar yediyse de böğrüne, kafasına
Teninin kokusunu götürdü odasına.

Aralık ayının yavan pazar günlerini
Hiç mi hiç sevmese de, sessiz alıp yerini
Üstünde maun ağacmdan yapılmış sıranın,
Okurdu lahana yapraklarını Tevrat'ın
-Gece düşler kurardı yatağa yattığı an.

Sevmiyordu Tanrıyı, ama, kızıla çalan
Akşamları tellallar davula üç kez vurup
Sağır gürültülerle kulakları doldurup
Buyruktan duyurur, halkı eğlendirirken
Kara tulumlarıyla varoşlarına dönen
İşçileri kendine daha yakın bulurdu.
-Düşlerini sevdalı çayırılar doldururdu.
Çayırılar ki içinde ışıklı çalkantılar,
Altın rengi yapraklar, kutsal, ermiş kokular
Kıpırdanıyordu, sular gibi, sessiz, durgun!.

Karanlık nesnelere tek dostu. Akşam, yorgun,
Duvarları küf kokan, pencereleri örtük,
Soluk mavi boyalı, içinde, eski, tek tük
Eşyanın bulunduğu odaya çekilince,
Düşlediği romam kurardı bütün gece.
Neler, neler geçmezdi özlem dolu usundan;
Aşı boyası gökler, sislere batmış orman,
Dallarda yıldız yıldız açan ten çiçekleri.
Düşler bitip, yalnızlık odanın her yerini
Doldurunca, bozgunlar, bunalımlar başlardı.
İnsaf! Orda, odada çarpan bir yürek vardı;
-Yalnız, kaba çuhanın üzerine uzanmış
Kendini kentin usul gürültüsüne salmış
Dört duvar arasında soluyan derin derin,
Düşünde çarşaf gibi yelkeni gemilerin.

26 Mayıs 1871

YEŞİL MEYHANEDE

Akşam, saat beş.

İşte Charleroi'da, Yeşil Meyhane'deyim,
Sekiz gün, yırtık pabuç yollar teptikten sonra.
- Tereyağ, ekmeğ, az kızarmış jambon istedim,
Gel keyfim gel! Rahat kuruldum yeşil masaya.

Mutluydum, uzattım ayaklarımı güzelce,
Bir kız, ben işlemesine bakarken halının,
Gözleri fıldır fıldır, memeleri koskoca,
Bir kız geldi yanıma. Şeytan bakışlarının

Ürkeklği bir öpücük yüzünden miydi? Yo!
Gülümsedi. Renkli bir tabakta tereyağı,
Ekmeği, jambonu getirip koydu önüme.

Kızıl, beyaz, pembe et, mis gibi sarımsaklı
Yanında koca bir bardak bira, bol köpüklü
Yaldız yaldız yanan, kaçak akşam güneşinde.

Ekim 1870

ÇAPKIN KIZ

Kahverengi bir salon, cila ve meyva kokan,
Kurulmuş koca iskemleye tıkmıyordum,
Bir Belçika yemeği, buyursun canı çeken,
Yeter ki karnım doysun, aldırılmayıp yiyordum,

Rahattım -oh ne güzel çalar saatin sesi-.
Derken, mutfak açıldı, sürünmüş, sürmelenmiş
Kilde kıyafetine ise biraz boş vermiş
Yanaştı cilvelenip aşevi hizmetçisi.

İstediği tatlı bir öpücüktü sanırım
Belçikalı kızları bakışından tanırım,
Fazla çatal kaşıklan masadan topladı,

Dudak büktü gülerek çocuk bir yüzle bana:
Bastırıp parmağım şeftali yanağına,
"Buramı üşütmüşüm, dokun anlarsın" dedi.

Charleroi
Ekim 1870

KUYTUDA UYUYAN ASKER

Yeşil bir kuytudaki gümüş ot kümesine
Takılmış deli gibi, şarkı söylüyor ırmak
Şavkıyor, ışık köpüren koyağın sesine
Vermiş kendim güneş, şavkıyor dağlardan bak.

Genç bir asker, ağzı açık, başı çıplak, dalgın,
Boynunu serin, mavi tereotuna salmış,
Işığın yağdığı yeşil yatağında, solgun,
Otlarda, bulutun altmda uyuyup kalmış.

Ayaklan otlarda, sayn bir çocuk gibi
Uzanmış ve uyuyor, deliksiz bir uyku bu
Üşüyor, Doğa onu sıcak kollarınla sar.

Artık hoş kokulara bile yabancı işte;
Ellerini göğsüne kavuşturmuş, güneşte
Uyuyor. Sağ yanında iki kızıl delik var.

Ekim 1870

AYLAKLIĞIM
(Fantezi)

Esin Perim, yırtık ceplerimde eller;
Üstümde gök, paltom o biçim haliyle,
Ben kulun, özgür, başıboş yürürken böyle
Sorma bana! neler geçmedi içimden, neler!

Han'ım Büyük Ayı, pantolonumun kıkında
Koca bir delik. Yıldızlar altmda gezerek
Dizeler yazıyordum, sayıp heceleri tek tek,
Ben kırların parmak çocuğu, düşler içinde.

O tatlı eylül akşamları, yol kıyısına
Çöküp kulak veriyordum yıldızların sesine
Sert bir şarap gibi ahumda çiy damlaları;

Kırlarda koşmalar söyleyen ozan sazıydım.
Çekiyordum ayakkabımın lastik bağım
Sokulurken yüreğime doğru bir ayağım!

DOLAP

Koca dolap, kimlerle köhneyip gittin böyle,
Yaşlıların sevimli, tonton halini aldın,
Açınca kapağım, hangi yıllardan, söyle
Eski bir şarap gibi akan bu kokuların?

Öncekilerden kalma, içinde neler, neler...
Kadın başörtüleri, kokulu çamaşırlar...
Surda küçük bir eşarp, sararmış danteleler
Surda ninelerimin boyun atkıları var.

Madalyonlar, perçemler: kimi san, kimi ak,
Resimler, kumtulmuş çiçekler yaprak yaprak
Kaşmış kokulan meyve kokularına.

- Ey yaşlı dolap nice öykülere tanıksın,
Acep bildiklerini demek için mi bana
Açınca gıcırıyor o kara kapıların.

Ekim 1870

AKŞAM DUASI

Sapı eğri bir pipo gibi, ağza kurulmuş,
Ya da bir Melek gibi berberin ellerinde,
Yaşayıp gidiyorum işte öyle oturmuş
Bardaklar arasında, duman yelkenlerinde.

Tatlı yaralar açar içimde binlerce düş
Sıcak dışkılar gibi boş bir güvercinlikte;
Bakarım ki yaramın kabuklan soyulmuş,
Kaniyor yüreğim altm sıvıyla birlikte.

Soma, bütün düşleri yalayıp yuttuğum an,
İndirince mideye otuz, kırk bardak birayı,
Bir boşalma gereği sıkıştım o zaman.

Lübnan selvilerinin Tannısı gibi tatlı,
Sidiğini göklere, yükseklere attıran
Ben kulunuzu bağışlayın siğilotlan!

ÇALINMIŞ YÜREK

Üzgün yüreğim akıyor gemiye,
Bir gevişlik mtün salyası gibi;
Çorba artıkları yüzümde, niye?
Üzgün yüreğim akıyor gemiye;
Ya bu kaba saba sözler ne diye?
Adamların bu zevzek gülüşleri?
Üzgün yüreğim akıyor gemiye
Bir gevişlik tütün salyası gibi.

Hep belden aşağı edepsiz laflar
Onu nasıl baştan çıkardı, bakın!
Dümende de o biçim resimler var,
Sevişmeler, kalkmış cinsel organlar...
Siz ey beni büyüleyen dalgalar,
Alın kirli yüreğimi, arıtın
Hep belden aşağı edepsiz laflar
Onu nasıl baştan çıkardı, balon!

Tütünün posası çıktı çıkacak
Ey çalınmış yürek n'yleyeceğim?
Ayyaş hıçkırıkları başlayacak,
Tütünün posası çıktı çıkacak;
Midem boşalıp boşalıp dolacak,
Ben ki, yenmiş yutulmuşsa yüreğim,
- Tütünün posası çıktı çıkacak -
Ey çalınmış yürek n'yleyeceğim?

Mayıs 1871

ÇİÇEKLERLE İLGİLİ OZANA SÖYLENENLER

Bay Theodpre de Banville'e

San yakut derrizirün, böylece,
Sarsıldığı göklerde, geç vakte dek,
Coşku tenkiyesi zambaklar, nice,
Akşamının içinde işleyecek!

Bitkiler Hintirmiği çağımızda
Şöyle çalışmaya başladığı an,
Zambak mavi pislîği, utansa da
İçecek dinsel düzyazılarından!

- Zambak, Kerdrel efendinin zambağı,
Bin sekiz yüz otuz senesinde,
Yanında karanfil, horoz ibiği,
Görkemle sunulan şu Menestrel'e!

Zambaklar! Zambaklar! Nerde zambaklar?
Ak çiçekler değil, dizende senin
Korkudan titreyen kol yenleri var
Ûrkek yürüyüşlü suçlu dilberin.

Pek de sevimlisin, yıkandığında
Koltuk altlan ağarmış gömleğin
Kabanyor üstünde yel vurdukça
Pis unutmabeni çiçeklerinin!

ÇİÇEKLERLE İLGİLİ OZANA SÖYLENENLER

Bay Theodore de Banville'e

San yakut denizinin, böylece,
Sarsıldığı göklerde, geç vakte dek,
Coşku tenkiyesi zambaklar, nice,
Akşamının içinde işleyecek!

Bitkiler Hintirmiği çağımızda
Şöyle çalışmaya başladığı an,
Zambak mavi pislîği, utansa da
İçecek dinsel düzyazılarından!

- Zambak, Kerdrel efendinin zambağı,
Bin sekiz yüz otuz senesinde,
Yanında karanfil, horoz ibiği,
Görkemle sunulan şu Menestrel'e!

Zambaklar! Zambaklar! Nerde zambaklar?
Ak çiçekler değil, dizende senin
Korkudan titreyen kol yenleri var
Ürkek yürüyüşlü suçlu dilberin.

Pek de sevimlisin, yıkandığında
Koltuk alttan ağarmış gömleğin
Kabanyor üstünde yel vurdukça
Pis unutmabeni çiçeMerinin!

Sunuyor övgüne karşılık, sevi
Yalnız leylakları, - ey söz yığını!
Ve uzatıyor mor menekşeleri,
Kara Nemflerin şurup tükrüğünü!..

Ey ozanlar, defneler üstünde al
Gülleriniz olursa şişirilmiş,
Binlerce dizeniz olursa, şapşal
Sekizlikler ağma düşürülmüş!

Banville efendimiz, güllerden kanla
Dolu, şaşkın, karlar yağdırdığı an
Sahte iyiliksever yazılarıyla
Okurun gözünü morarttığı zaman

Unutmayın nonoş fotoğrafçılar
Ormanlarınızdan, kırlarınızdan
Hani, sürahiyle kapağı kadar
Bitkiler değişik yazdığınızdan.

Fransızlar, hırçın, güleç, otobur,
Bitkisel Fransızlar, çağlar çağı,
Tazıların karnı gezinir durur,
Aranızda keyifle akşamlan.

Korkunç resimleri Lotüslerin ve
Ayçiçeklerinin.. hep aynı şeyler,
Genç kızlara kudas törenlerinde
Verilen kırmızı, kutsal simgeler.

Yosma bentlerde, Asoka Destanı
Apışını okurlara açıyor
Kuru sıkı, boş duman kelebekler
Papatyalara dışkılar saçıyor.

Yediğimiz kurabiyeler bile
Çiçek biçiminde; her yanda çiçek!
Yılan yok, minicik böcekler ile
Halıda, perdede uydurma çiçek.

Büyük kentin, sarıp sarmaladığı
Ve, yaramaz yıldızlar rengindeki
Sütleri ağızlarına sağdığı
Bitkiler ağlıyor bebekler gibi.

Beyler, öttürdüğünüz zurnalardan,
Nasıl uzanıyor şekerli diller!
- Eski şapkalarda pişmiş yumurta,
Zambaklar, sultanlar, leylaklar, güller!..

İLK KUDASTÖRENLERİ

I

Şu köy kiliseleri zırvanın zırvasıdır;
Direkleri kirleten on beş küçük yumurcak
Ayaklarından gelen kokular gibi ağır
Aptalca vaazları dinler hırıldayarak.
Yaşam yürür, dallardan sızan güneş uyanır
Yaşlı renkleri, çarpık camlardan uzanarak.

Oysa taşlar, burcu burcu, anaç toprak kokar
Toprak kokar, görkemle titreyen yeşil kırdı
Kızıl dağ yollarının kıyısında başaklar
Çakaleriklerinin gönderdiği dallarda,
Kara dutta,ve de dağ güllerinde yaşam var.
Yaşam var, al toprağa bürünmüş çakıllarda.

Her yüzyıl saygınladır bu hangar kiliseler
Mavi kireç şerbeti ve saygılaşmış sütle,
Papazın vızıltısı soruluk ise eğer,
Sinekler de kutsal mı? güneşli tabanından
Hanları, ahırları soluyan bu sinekler?

Çocuklar mı? tutsaktır sessizce evlerinde;
Evler özentilerin, özenlerin yuvası,
Çıkarlar kiliseden, İsa'mn parmaklan
Kaynaşır karıncalar gibi derilerinde.
Kararmış alınlan güneşe salsın diye
Gürgen ağaçlarının gölgesinde, bir çatı
Sunulmuş saygı değer şu papaz efendiye.

İşte ilk kara giysi, en güzel pasta günü,
Resimlerin dibinde, Napolyon, Pöti Tambur
Altında, Josefler ve Martalar dillerini
Çıkarıp sırtarak ayını bekler durur.
Sonunda ne kalacak, iki kart, iki anı
Böyle ham hayallerle çocuklar uğurlanır.

Kızlar kiliselerin demirbaşı gibidir
Akşam duası ile, görevler biter bitmez
Gençlere cilve yapar, kırılıp dökülürler,
Oğlanlara gelince; yanlarına varılmaz
Kahvelerde tamnmış evleri çekiştirir
Ve acayip şarkılar Söylerler avaz avaz.

Ya papaz efendimiz? duası bittiği an
Rüzgâr taşırken uzak ezgisini dansların
Özlemiyle tutuşur kudas çocuklarının,
Günah demez, ürperir parmak uçlarına dek.
- Ve soma gece gelir, sessiz, sahile çıkan •
Gece, kara korsanı yaldızlı ufukların.

II

Şöyle bir baktı papaz bekleyen kurbanlara;
Kimi işçi çocuğu, kimi zengin çocuğu
Kaçın kurrası papaz, elbette bula bula
Bir bekçinin zavallı, yoksul kızını buldu:
"Tanrı bu kızı uygun gördü büyük gün için
Rahmetim kar gibi yağdıracak alnına."

III

Yarın büyük gün, bakın., birden fenalaşıyor,
Ayinden daha garip, hırlıyor yatağında
Sarsılıyor yüreği kanatlanmış bir tende,
- Yatak solgun sayılmaz - ama çocuk soluyor.

Eski aptal kızlara aşkla uçuyor gibi,
Ellerini göğsüne koymuş mırıldanıyor:
Sayıyor Isalan, sayıyor melekleri
Sayıp Erden Kızları, "oy ölüyorum..." diyor.

"Oy! Adonai!.. diyor, -ölü bir dilde kalmış,
Tanrısal göğüslerin safkanına bulanmış
Kırmızı alınları yıkıyor yeşil gökler,
Güneşlere büyük karlı çamaşırlar düşüyor.

- Şimdi ve gelecekte hep erden kalmak için
Dişleyip koparıyor rahmetin otlarım,
Söyle Sion ecesi, bunca çabalar niçin?
Bağışın zambaklardan, reçellerden de tatlı...

IV

Hem sonra, Erden Meryem yalnız İncil'de vardır.
Gizemin kanadı da kopuverir bakarsın...
Yerini, kırık dökük görüntüleri alır
Bakırlaşmış hüznüyle kocamış tahtaların...

Hem, soma, o kem gözler, artniyetli meraklar
Mavilikler içinde göksel çamaşırların,
İsa'nın çıplaklığını gizleyen abanın
Yöresinde bastırıp düşü yıkıyorlar...

Çaresi yok, istiyor, yıkıma uğramış ruh
Hiçkırıklarla oyulmuş yataktaki alın,
"Şefkatin ışıklan hiç eksilmesin" diyor
Salyalar... - Ve karanlık, üstünde çatılarını.

Kıvrıyor kızcağız, dönüyor sağa sola
Ateş içinde yanan kalçasmı, göğsünü
Hava serinletsin diye bir el usulca
Kaldırıyor yatağının mavi örtüsünü.

V

Uyandı -gece yansı- pencere beyazdı.
Mavi uykuya dalmış perdelerin önünde...
Hayal, pazar beyazlığını soyup çıkardı;
Kırmızı düş görmüştü. Burnu kanıyor işte.

Tanrı katında, ne kadar güçsüz kalsa bile,
Kendini bir o kadar yücelmiş sanıyordu,
Tatlı göklerin bakışı altındaki geceye
Kanmamıştı, ve susamış yürek yanıyordu.

Genç coşkulan gri sessizliğinde boğan
Kızığankız Meryem de aynı ateşle yandı,
Kanayan yüreğinin tanıksız ve çığlıksız
İsyanını boşalttığı geceye susadı.

Hem kurban hem zevceydi, onu böyle yaratan
Yıldızı izliyordu: gömleğin, beyaz tayfin
Kurduğu avluya indi elinde mumla
Doğruldu kara hayaletleri çatıların.

VI

Geçirdi kutsal gecesini ayakyolunda.
Yandaki yıkılmış avlunun az ötesinden
Kızıl karaya çalan bir asma, beyaz hava
Akıyordu mumuna tavanın deliğinden.

Göğün camlan kızıl altınla kapladığı
Avluda ışıktan bir yürekte küçük pencere
Kanlı sular kokan kaldırımlar acılıydı
Kara uykular yüklü duvarların dibinde.

VII

Varlıklarıyla hâlâ dünyaları çarpıtın
Ey kepaze deliler, kim dile getirecek
Kinden doğan dertleri, iğrenç acımları,
Kızın tenini cüzzam yiyip bitirdiği an?

Ve bir aşk gecesinin hüznü sabahında,
İsterik arzuları yüreğine gömerek,
Ve acılar içinde, bu kız ne söyleyecek
Kızıoğlankız Meryemler düşleyen aşığına:

"Öldürdüm biliyor musun, usul usul seni?
Aldım yüreğini, ağzını, nen var nen yoksa;
Ve şimdi sayıyorum, n'olur, yatıranlar beni
Gece sularının Ölülerini araşma!

"Çok gençtim, İsa oldu soluğumu kirleten
Doldurdu tüm pislikleri gırtlığıma dek!
Yünler kadar derin saçlanımı öpüyordun sen,
Hoşlanıyordum., oh! umurumda değil artık,

"Bilinç nice iğrenç dehşetlerin tutsağıdır
Erkekler! bilmezsiniz ki en sevdalı kadını
En orospu ve en hüznü olan kadındır,
Acısını çekiyor sizlere sığınmanın!

"O Kudasla bana olan oldu yeterince
Bu yüzden öpüşlerin yabancı, neyin nesi
Bilemedim; teninin okşadığı tenimde
Kaynaşıyor hâlâ İsa'nın kokmuş nefesi!"

v 1 n

Bunları söyleyince kızın çürümüş, üzgün
Ruhuna oluk oluk kargışların yağacak,
Ahret tutkularından kurtularak, çocuklar
İrzına geçilmedik Kin'inde uzanacak.

Ey güçlerimizin sürekli hırsız İsa!
İki bin yıldır o solgun yüzüne adadın
Utançla, ağrılarla toprağa çivilenmiş
Ve devrilmiş alnını hüznü kadınlarının.

ESRİK GEMİ

Çığırtnkan Kızılderililer çarmıha germiş,
Çakmış kanlı direklere yedekçilerimi,
Kendimi özgür ırmaklara kapıp koyvermiş
Gidiyorum sular alıp götürüyor beni.

Ne İngiliz pamuğu, ne de Felemenk unu
Ne tayfa patırtısı, ne başka derdim kaldı,
Bitirdi yedekçiler ahret yolculuğunu,
Özlediğim yerlere yelkenlerim açıldı.

Geçen kış, öfke ile çalkalanırken sular,
Çocuk beyinlerinden daha dilsiz, sağır, ben
Öyle koştum durdum ki, uğradığım adalar
Yıldılar şamatadan, görkemli gürültüden.

Sabah, uyanışımı fırtınalar kutsadı,
Mantardan daha hafif, dalgalarla oynadım,
Ölümler yolculuğu yolculuğumun adı
İlk on gece ışksız nice ülkeler aştım!

Çocuklar nasıl hazla elmayı ısırırsa
Öyle iştahla doldu çam tekneme yeşil su,
Üstüm başım, dümen, kanca, gemide, ne varsa
Baştan başa kusmuk ve mavi şarap tortusu.

Suların süt gibi ak, yıldız kokusu sinen
Şiirinde arındım o zamanlardan beri,
Unutamam bir ölü gibi aşağı inen
Gökyüzünün denizle kucaklaştığı yeri.

Ki orda mavilikler, coşkular ve güneşin
Pırıltısı, ezgiler, bir sönüp bir yanıyor
Telli sazlardan büyük, alkolden daha etkin
Aşkın acı kızıllıkları mayalanıyor!

Bilirim nasıl döver kıyılan dalgalar,
Şafağın güvercinler gibi coştığı anı,
Akıntı ne, hortum ne, gökler nasıl çatırdar,
Ben gerçekte yaşadım düşlerde yaşananı.

Gizemli korkularla yüzünde benek benek
Güneşi gördüm uzun buzlara ışık tutan,
Ve dalgalar gördüm, usta oyunculara denk
Ürpertilerini çok uzaklara yansıtan.

Uyanışını gördüm fosforların usulca
Karlı geceler gördüm, göz alan, boncuk boncuk
Nice besisulan gördüm düşümde, nice
Denizin gözlerine konan tatlı öpücük.

Takılıp Meryemlerin gümüş ayaklarına
Tıknefes denizlere açılan yeşil suyu,
Azgm boğalar gibi sığ kayalara binen
Hırçın çalkantılan izledim aylar boyu.

İnsan derisinden, panter gözlü çiçeklerle
Donanmış Florida'ya oturmaz mı gemim!
Dizginlerini germiş, sarmaş dolaş göklerle
O renk renk ebem kuşaklamış ne diyelim?..

Kaynayıp fokurdayan dev bataklıklar gördüm
Çürümüştü içinde sazlarla Leviatan!
Nice çökmüş limanlar, nice yıkıklar gördüm
Nice obur burgaçlar çağlayanları yutan!

Gümüş güneş, buzullar, gökler, fildişi sular
Karanlık bir körfezde gemim karaya vurdu,
Tahtakurulannm kemirdiği yılanlar
Siyah kokulanyla dallan anyordu!

Görsün istedim, görsün, çocuklar altm pullu
Gümüş balıklarını o mavi dalgalann
Neler çektim anlatsm köpükler, çiçek dilli,
Bir liman bulmak için eteğinde rüzgârın.

Bu uzun yolculuğun yorgun kurbanı deniz
Ağlardı, ve ben gözyaşlannda sallanırdım,
Sundukça san dişli, mor çiçeklerini, diz
, Çökmüş bir kadın gibi öyle kalakalırdım...

Ala gözlü, cırlak kuşlar çığılıklar atarak,,
Dışkı yağmurlanyla ada yakın diyordu,
Boğulanlan suda uykuya bırakarak
Yelkenleri şişirmiş, gemim ilerliyordu!..

Ben bir gemiyim yitik, saçlarında koyların
Fırtınalarla kuşsuz göklere atılmışım,
Yelkencisi Monitör Beylerin, Hans Beylerin,
Esrik su kemikleri aramak değil işim:

Gökyüzünün kızaran duvar gibi damını
Bendim, özgür, sislerde tütün içerek oyan,
Tanınmış ozanlara güneşin cüzamım
Gökyüzü sakağısı ve reçeller taşıyan:

Bendim, deniz ötesi gökleri kızgın temmuz
Basma vura vura yıkıp çökerttiği an,
Yüzümde ayça titreşimleri, bütün bir yaz
Deniz aygırlarıyla mavi sularda koşan;

Nasıl da titriyordum, yüz elli mil öteden
Şehvetli burgaçları fısıldayınca deniz
Mavi durgunlukları ip gibi eğiren, ben,
O eski Avrupa'yı ne aradım, bilseniz!

Adalar gördüm, adalar, yıldız yıldız yanan
Sayıklayan gökleri açmış kapılarım:
- Bu dipsiz gecelerde mi, ey Gelecek Zaman
Uyur, sürgün edersin nice allın kuşları? -

Akşamlar ağlatıyor! Ağladım, çok ağladım!
Ay ışığı insafsız, güneşim acımasız:
Buruk aşklar uğruna uyuşuk, esrik kaldım,
N'olur bu gemi batsın! Beni de alsın deniz!

Avrupa sularını bana sorsalar eğer,
Derim ki: Yarıklardan aksınlar ince ince,
Mutlu olsun, diz çökmüş, hüzün dolu çocuklu
Kâğıt gemilerinin yüzdüğünü görünce.

Hantallığınızla ben yunmuşum, ey dalgalar!
Pamuk tüccarlarına "hayır" diyor dümenim,
Artık benim için ne bayrak, ne bandıra var,
Bu öfkeli sularda ne de yüzebilirim.

BtT AYIKLAYAN ABLALAR

Yanarken alev alev acı kızıl alında,
Beyaz düşler kovanında sayıklarken çocuk,
Yatağının yanında belirir iki abla
Tırnakları gümüşten, parmaklan incecik.

Pencerenin önüne oturturlar çocuğu,
Mavi gök, maviliğın anttığı çiçekler..
Ağır gür saçlarında çiylerle tüten buğu,
Ve o narın parmaklar, korkunç büyülu eller.

Gül rengindeki, uzun, bitkisel ballar kokan
Ûrkek soluklarınının başlar sonra şarkısı,
Bir ıslık, ve çocuğun dudaklanndan akan
Salyalar, öpülme özlemi keser şarkiyi.

Kokulu sessizlikte, kara kirpiklerinin
Kıpırtısı duyulur, ablaların elleri
işler çıtırtılarla, elektrikli, serin
Kral tırnaklarında küçük bit ölülerini.

İç çekip sayıklayan armonika ezgisi,
O tembellik şarabı yemden yükseliyor.
Çocukta, okşayışlar yavaşladığı zaman
Bir ağlama arzusu doğup doğup ölüyor.

SESLİLER

A siyah, Ö beyaz, î kırmızı, Ü yeşil, O mavi,
Sesliler, nasıl doğdunuz onu da söylerim bir gün;
A, pisliklerde vızıldayan kara sineklerin
Parlak sineklerin siyah kadife korsesi

Ve loş koylar; Ö saflığı buğuların, çadırların,
Buz kargıları, ak eceler, çiçek ürperişleri,
î, erguvanlar, tükürülmüş kan ve gülüşleri
Öfke ve esriklikler içinde, güzel dudakların;

Çevrimler, denizlerin kutsal titreşimleri Ü
Otlakların, kırıksıkların barış soluğu
Simya bilge alınlara adını kazır senin;

O, garip çığlıklarla dolu yüce borazan,
Geçen sessizlik Dünyalar, Melekler arasından:
Ey Omega, menekşe ışığı Gözlerinin!

DÖRTLÜK

YILDIZ PEMBEYİ AĞLADI

Yıldız pembeyi ağladı kulaklarına,
Sonsuz beyazı sardı ensenden kalçana dek;
Deniz kızılı ördü memene ilmek ilmek,
Ve insan karayı kanadı anaç bağrına.

KARGALAR

Akşamla susunca çanlar,
Soğuk basınca kırları,
Tanrım, kutsal kargaları
Duanın bittiği anlar
İndir göklerden doğaya
Kargalar çığlık çığığa.

Rüzgârlar esiyor, bakın
Nasıl saldırıyor size
Yuvanıza, evinize!
Kargalar, haydi toplanın
Gömütle dolu yollarda,
Çukurlarda, oyuklarda,

Ölüp gidenler geçen kış
Tarlalarda dinleniyor
Kargalar gökte dönüyor,
Yolcular düşünsün diye;
Kimler konup kimler göçmüş,
Sen ey hüznü kara kuş!

Büyülü gecede yitik
Gemi direği gibi dik
Meşenin üstüne konan
Kargalar, kutsal kargalar!
Kış başladı, sizler susun,

Kırlarda kapalı kalan
Ve ormanlarda kaybolan
Onulmaz bozguna tutsak
Yaralı yürekler için
Mayıs bülbülü şakısın.

KIRTANRISININ BAŞI

İçinde öpücükler uyuyan
Görkemli çiçeklerle donanmış,
Yapraklan nakış gibi oyan
Mücevher kutusu, altm bir baş,

Beyaz dişleriyle, Kır Tannısı
Kırmızı çiçekleri otluyor
Ağzmda şarap ve kan tortusu
Bakıp bakıp gülmekten çatlıyor.

Kaçtı arasından yaprakların,
Yüreğinde korkunç kahkahanın
Ürpertisi, düşünüyor, şaşkın
Altm Öpücüğü Ormanın.

DERT Mİ BİZE YÜREĞİM?
(BAŞ DÖNMESİ)

Dert mi bize yüreğim, dalga dalga akan kan
Ve ateş, ve ölümler, ve kudurmuş çılgınlıklar
Cehennem hıçkırıklar düzeni yakıp yıkan
Dert mi bize örenler üstünde esen Rüzgâr;

Dert mi öç? - Dert olmaz mı, bakıyoruz gülererek,
Sanayiciler, soylular, saylavlar, geberin!
Canlan cehenneme; tarih, tüze ve erkin!
Kan gerek bizim için. Altın alev! kan gerek!

Fır dönelim korkunç saldırlann içinde!
Savaş, ve öç, ve dehşet dört bir yana kol salsın!
Cumhuriyetler, krallar, ordular -yeter be!-
Sömürgeler, halklar, çanımza ot tıkansın!

Kardeşimiz; öfkeli, alevli kasırgalar,
Kim uyanır sizleri kardeş bildiklerimiz?
Düşle beslenen dostlar aramıza geliniz,
Çalışmadık, çalışmayız, ey ateş dalgalar!

Avrupa, Asya, Amerika, yerin dibine
Batın. Yürüyoruz öç dolu, yakıp yıkarak
Köyleri ve kentleri! - Öleceğiz birlikte
Lav kusacak volkanlar! Denizler tutuşacak!

Oy! dostlar! oy! - Yüreğim: "Bizler kardeşiz" diyor:
Uzak dostlar, siyahlar, durmayalım burada
Gidelim! Çabuk! Eyvah! Eski toprak eriyor,
Beni yutup sizlere akıyor dalga dalga.

(Neyse, geçti, benim yine, eski ben.)

SESSİZLİK

Dinle Şu nisan gecesini
Yanında akasyaların
Tutkulu özlemini
Yeşil bezelye dalının!

Phoebe'ye doğru, bak,
Saydamlığında buharın,
Dalgalanıyor başı
Sevgili yatırırların...

Evler, değirmenlerden
Uzak kaldıkları yer,
AŞk Şerbeti istiyor
Bu sevgili Eskiler.

Ne ermiŐler tansığı
Ne yıldızlar yüzünden;
Yalnızca yoğun bir sis
Gece ile yükselen.

Yine de bir Şeyler var;
- Sicilya ve Almanya
Hazin olduğu kadar
Sisli solgun havada.

GÖZYAŞI

Uzak; köylü kızlardan, kuşlardan, sürülerden,
Çökmüş ne içiyordum bu çalının dibinde?
Fırdık fidanlarıyla nasıl da donanmış, gör,
Ilık, yeşil bir öğlen sonunun sislerinde.

Bu körpe genç Oise'da ne içebilirdim ben,
- Dal sessiz, gök bulutlu, çiçek yok çimenlerde,
Kulübemden uzakta, bu asma kabağından
Ne içeceğim? Biraz terleten altın likör.

Şaşı gözleri gibi bir han tabelasının
Dalmışım, akşam oldu, patlak verdi fırtına,
İndi mavi bir gece üstüne sütunların,
Karanlık indi, ağaçlara, göle, ovaya.

Kayboldu ergen kumsalda suyu ağaçların
Attı gök buz parçalarını bataklık kuytuya,
Altm mı arıyordum, kerevit avcısı mı!
Neden doyası içip kanmamışım o suya!

Mayıs 1872

CASSIS IRMAĞI

Bilmediği vadilerde yuvarlanıyor
Cassis ırmağı. Nice
Kargalar onunla ığrışıp duruyor
Meleksi sesleriyle:
RüzĐârlar üstüne abamıyor
Çamların devinimiyle.

Yuvarlanıyor her şey, gizemli, hırçın
Eskiçağ kırlarından.
Yüreğinden bahçelerin, burçların
Akıyorlar kıyılara, duyulan
Ölü tutkusudur gezgin şövalyelerin.
Ey yel, cana can katan!

Bu geçite sevgiyle bakan yolcu
Daha nice yollar aşar.
Sizler, Tann'mn gönderdiği korucu
Sevgili, tatlı kargalar
Kovun bu kurnaz köylüyü, kuru
Bir dal kırdı, yine kırar.

Mayıs 1872

SABAH DİLEĞİ

İlk yaz, sabahın dördü, sürüyor
Yatakta aşkın derin uykusu
Tanla, kutlu akşamın kokusu
Koruda buğuluyor.

Dülgerler surda, şu büyük yerde,
Üzerlerinde sadece gömlek,
Hesperus kızlarının güneşinde
Çalışmaya başlamış bak.

Köpükten çöl içinde, usulca
Tavan kaplaması hazırlıyorlar,
Şenlensin diye kentin görkemi
Yapay gökler altmda.

Bir Babil kralının uyrukları
Bunlar, Venüs, bu büyülü işçiler
Bırak biraz taçlı Aşıklarını
Sevini bunlara da ver.

Ey çobanların Ecesi!
İçki sun, bak seni gözlüyorlar,
Akıt dudaklarına bengisu,
Öğlen denizini özlüyorlar.

Mayıs 1872

MICHEL VE CHRISTINE

Tüh! Terkediyor mu ne güneş bu kıyılan?
Kaç, duru tufan! kaç, indi iniyor gölgeler.
Fırtına o iri ve geniş damlalarım
Önce söğütlere, eski saraylara serper.

Siz, su kemerlerinin ve bodur çalılann
Yüzlerce kuzulan, temiz, sanşm erler,
Kaçın! ova, çöller, gök, girdi bak fırtınanın
Kırmızı bohçasına, kızıla kesti her yer!

Kara köpek, sen, yamçısı savrulan çoban,
Durmayın, bora koptu kopacak, 'hadi kaçın;
Tatlı sürü, kükürtler akıyor yamaçlardan,
Kendinizi kuytu bir yere atmaya bakın.

Tanrım! Bana gelince; ruhum kanatlanıyor
Kırmızıyla cilalanmış göklerin ardında,
Koşan ve kanatlananan bulutlann altmda
Raylar gibi uzanan Sologne'lar uçuyor.

Düşman değil kahkaha çiçeklerine ama
İşte binlerce yaban tohumlan, kurtlan
Sürüklüyor bu sofu, fırtınalı ikindi
Yeni göçler yatağı o eski Avrupa'ya!

Ve işte ayışığı! şavkıyor fundalıklar
Kara gökyüzü altmda tunç başlan,
Geçiyor sürüp atlanm, yorgun savaşçılar
Çınlıyor nallann altında çakıl taşlan.

Ey Galya! görür müyüm san ormanı bir gün
Mavi gözlü zevceyi, kızıl tenli erkeği
Beyaz kuzu Pascal'ı, ve izinde onlann
Michel ve Chiristine'i -İsa'yı- seveleri.

SUSUZLUK GÜLDÜRÜSÜ

I

BÜYÜKLER

Senin dedelerin, nineleriniz,
Büyükleriniz!
Soğuk terler tenimizi
Örtmüş ay'la, yeşillikle...
Yamandı sert şarabımız!
Yalan dolansız güneşte
Ne gerekir bize? içmek.

BEN. - Barbar ırmaklarda göçmek.

Dedelerin, nineleriniz
Çiftçileriz
Sorgunların dibinde su:
Islak şatonun yöresinde
Kazılmış hendeklerdeki
Akıntıyı bir seyreyle.
İnelim mahzenlerimize
Elma şarabı var, süt var.

BEN.- İnekler ile su içmek.

Dedeleriniz, nineleriniz;
Buyruğunda içecekler
Buyruğunda tüm dolaplar,

Enfes aylar, kahveler var
ibriklerde titriyorlar.
- Bak, ikonalar, iekler,
Mezarlıktan yeni döndük.

BEN.-Tüm kovalan tktmek.

II

TİN

Su Perileri, lmsz,
İncecik suyu bölünüz.

Venüs, ggn bacısı, coştur
Annmişt dalgayı, koştur.

Yahudileri Norveç'in,
Bana karlan söyleyin.

Siz, eski dost sürgünler, siz
Denizlerden söz ediniz.

BEN.- Paydos bu saf iceklere
Paydos su çiçeklerine;
Ne destanlar, ne insanlar
Kandınr susuzluğumu.

Taşlamacı, vaftiz kızın,
Beni delirten susuzluk
Obur bir kurtğ benzer
Yüreğimi kemirip yer.

III

DOSTLAR

Gidiyor kumsala şarap
Dalgalarla akın akın!
Tepelerden yuvarlanan
Şu vahşi Bitter'e bakın!

Bilge gezginler, yeşil direklerdeki
Absinthe'e ulaşalım...

BEN.- Dostlar, bitsin bu manzara
Bunca ayyaşlık yetmez mi?

Bütün özlemim: erimek
Korkunç kaymağın dibinde,
Gölün suyunda çürümek,
Ağaçların gölgesinde.

IV

GARİBİN DÜŞÜ

Sabretmeyi bilirim ben:
İçebileceğim, sessiz,
Ve öleceğim tasasız
Bir Akşam vardır bekleyen
Birinde eski kentlerin!

Direnmezse acılarım,
Bir gün altınım olursa
Kuzeye giderim, ya da
Bağ Kentlerini boylarım?...
- Tatsız düşlerden usandım.

Bir şey var yitip kaybolan!
Dolaşıp da köşe bucak,
Döndüğümde açmayacak
Kapışım, o yeşil han,
Güler yüzle hiçbir zaman.

V

SONUÇ "

Dişi güvercinler, ürkek, huzursuz,
Geceye dek durmadan koşan avlar,
Köle hayvan, ve suda yaşayanlar
Ve ilk kelebekler., hepsi de susuz.

Yok olmak - donanıp serin soluğu! -
Başiboş bulutun bittiği yerde,
Tan vaktinin ormana doldurduğu
Bu ıslak, bu nemli menekşelerde?

UTANÇ

Bu yeşil, bu yağlı, akça
Bohçaya benzer kelleyi,
Buğular tüten bu beyni,
Satır kesip atmadıkça,

(Ki ah! Bir gün gelip aşka,
Burnu, ağzı, kulağını
Karnını, ayaklarını
Kendi kesebilse keşke!)

Her neyse; inanın bana,
Kopanlmaz ise başı,
"Gırtlığına çakıl taşı,
Alev dolmazsa karnına,

İşi gücü yalan dolan
Sevimsiz, hain kalacak,
Aldatıyor, aldatacak,
Bu çocuk, budala hayvan,

Monts-Rocheux kedisi gibi
Kokutsa da tüm dünyayı,
Esirgemesinler Tanrım
Ardından birkaç duayı!

ANI

I

Çocuk gözyaşlarının tuzu gibi saydam su
Tensel beyazlıklardan güneşe saldırı var;
Bir zamanlar savaşçı kızların savunduğu
Surların eteğinde sancak olmuş zambaklar.

Eğlenen melekler mi? -Yoo.. altm su koşuyor
Oynatıp kara, ağır, körpe ot kollarım
Cibinliği mavi Gök, donuk bakışlarını
Tepelere dikmiş. O, "perdeyi çekin" diyor.

II

Nemli dördül yayıyor duru kıvnmlanm!
Altm odalı suyun hazır yatağı, yeri.
Küçük kızların yeşil ve soluk giysileri
Söğütlerdir dizginsiz koyların sıçradığı.

Aceleci bir öğlen, gökyüzü gri, yanıyor
Su Nergisi - evliliğin! - daha temiz altından,
Gözkapağı gibi sıcak, donuk aynasmdan
Bakıp pembe, sevimli Küreyi kıskanıyor.

III

Ötedefemeğin iplik iplik yağdığı yerde
Çiçekleri ezerek dimdik duruyor Bayan,
Açmış güneşliğini, pek de keyifli o an
Çocukları okşuyor çiçekli, yeşil kırdan.

Pembe ciltli, yaldızlı betikleriniz, ne hoş!
Derken, biri, melekler gibi uzaklaşıyor,
Kayboluyor yollarda, tepeleri aşılıyor,
Boşa zahmet, ardından ne kadar koşarsan koş

IV

Otların körpe, kaba kollan eski günler!
Her şey; nisan gecesi kutsal yatağa vuran,
Terk edilmiş işlikler kıyılan dolduran,
Çirkefleri üreten ağustososa küskünler.

Ağlıyor kemerlerin altmda, neye yarar
Kavak yeli, tek soluğu ve tek esintisi,
Bir de sulann yansımasız, gri örtüsü,
Ve bir kayık, dipleri tarayan bir ihtiyar.

Donuk, üzgün bakışlı sulann oyuncağı
Ey devinimsiz kayık, yazık kollanm kısa!
Dost mavi, ya da hüznün veren san "gel" dese
Gelemem, devşiremem artık hiçbir çiçeği.

Ey saçılan tohumlar kanat vuruşlarıyla!
Karmışlann gülleri, nicedir kemirilmiş!
Yüzemiyor kayığım, zincirleri çekilmiş
Kıyısız su gözünde bilmem hangi batağa?

YENİ EVLİLER

Oda, koyu ve donuk mavi göge bakıyor;
İçinde tıklım tıklım, sandıklar, çekmeceler!
Cinlerin çenesini attıran mor çiçekler
Dışardaki duvardan salkım saçak akıyor.

Anlaşıldı, cinlerin ünlü dalaveresi,
Düzensizlik, boş yere yapılan bu giderler!
Bu dut tahtalarını, bir Afrika perisi,
Bu saç filelerini getirmiş birer birer.

Sağdıcı., sütanası.. kimler gelmiyor artık
Dolaplarda, ışığın altında bekliyorlar
Hani yeni evliler nerde, ortalıkta yok
Hiç de hoş değil, ama yapacak başka ne var.

Koca ortalıkta yok, rüzgâr ayartmış onu,
Ama işte, hınzır, kötü cinleri sulann
Girip dolduruyor yüklüğün kürelerini,
Geziyorlar yatağında yeni evlilerin.

Yetiştii oh çok şükür! balayı, tatlı gece,
Bağlayacak, devşirip mutlu gülüşlerini,
Bakır bantlarla göğün gözlerini gizlice,
Gösterirken maskara bir fare dişlerini.

Akşam duadan sonra, barut alevi gibi
Solgun, hafif bir ışık aydınlatmazsa eğer.
Ey Beytlehem'in kutsal, aşk melekleri sizler,
Okşayın camlannın alaca mavisini!

MAYIS ÜRGÜNLERİ
(SABİR)

Bir yaz günü

Akça dallarında ıhlamurların
Ölüyor av borusunun boğuk sesi,
Ve Firenk üzümleri arasmdan
Göksel şarkılar yükseliyor,
Gülsün artık damarlarımızda kan
Bak bağlar bekliyor bağbozumunu
Gökyüzü bir melek kadar güzel
Lacivertle dalga kudas ayinindeler.
Çıkıyorum sokağa. Işık vurursa beni
Bitkin, yığılırım köpük üstüne.

Bekleyiş., sıkıntı... Boş vereceğim
İstedğim yalnızca: Bu acıklı yaz
Koşsun beni hurda arabasına.
Ve seninle daha da çok, ey Doğa
- Yalnızlığı, hiçliğimi azaltıp -
Ölüyorum - ne gariptir! - Çobanlar
Şu yalan dünyada ölecek yerde.

Beni toprağa mevsimler karmalı
Doğa, kendimi sana sunuyorum,
Açlığımla, susuzluğumla
Lütfen doyor, suya kandır,
Umurumda değil hiçbir şey,

Ha evde glmm, ha gnete
Hibir ŗeye glmek istemiyorum:
Bırakın, bu mutsuzluğum zgr olsun.

Mayıs 1872

SONSUZLUK

Bulundu yeniden
Sonsuzluk birden.
Denizdir giden
Güneşle birlik.

Koruyucu ruh,
Bomboş gecenin,
Şu yanan günün
Sesine katıl.

Seçim meçimmiş,
Dayanışma, falan,
Boş ver bunları
Haydi havalan.

Kurtuluş sizdedir
Atlas yüklü kor,
Bıkmak bilmeden
Görev coşuyor.

Yok orda umut,
Kurtuluş bir tek;
Bekle bilimi
Ceza gelecek.

Bulundu yeniden
Sonsuzluk birden.
Denizdir giden
Güneşle birlik.

EN YÜKSEK
KULENİN ŞARKISI

Başıboş, deli gençlik
Kula köleye dönen,
Ömür harcama gitti
Adam olalım derken.

Oy! gelsin, o gün gelsin
Yürekler sevdalansm!

Dedim kendi kendime:
Tut, kayıplara karış,
Yetin bulduğun ile
Büyük, kıvançlar umma.

Kim durduracak seni
Auguste zaten emekli.

Sabrederek bekledim,
Unutulmaz o günler;
Göklere çekip gitti
Korkular ve hüznler.

Oldu kara bir yara
Susuzluk damarımda.

Kirli, pis sineklerin
Yaban uğultusunda,
Günnükle, karamukla

Serpilip çiçeklenmiş
Doğada yitip gitmiş
Bir çayır gibi tıpkı.

Oy! yalnız Notre-Dame'ı
Gören zavallı ruhun
Binlerce dullukları
Terk edilmişlikleri!

Kulak verir mi bana,
Sesime, Meryem Ana?

Kula köleye dönen
Başiboş, deli gençlik,
Ömür harcanıp gitti
Adam olalım derken.

Oy! gelsin, o gün gelsin,
Yürekler sevdalansın

Mayıs 1872

BRÜKSEL

Regent Bulvarı

Sevimli Jüpiter sarayma dek
Horozibiği sahanlıkları
- Biliyorum sensin, Sahra mavini
Getirip katan bu yerlere, tek tek!

Onların da oyun alanları var
Gül, güneşin çamı, sarmaşık gibi;
Karşıdaki küçük dulun kafesi.
Şunlar hangi
Kuş sürüleridir! iaio, iaio!

Eski tutkular var, evler var, durgun!
Köşkü, aşkla çıldırmış deli kızın.
Ve dallan var gülağaçlanmn,
Juliette'in loş ve basık balkonu.

Juliette denince, o tren istasyonu,
Dibinde binlerce mavi iblisin
Dansettiği bir bahçe gibi tepenin
Ortasındaki Henriette gelir akla.

İrlandalı kızın cennet yelinde
Gitar çalıp şakıdığı yeşil ova,
Güyanvari yemek salonu, soma
Çocuklann, duvarların gevezeliği.

Ve sen, guguk kuşunun penceresi
Güneş altında uyuklayan şimşirin
Ve salyangozların hantallığında çalan!

Soma?

Her şey güzel! çok, çok güzel! Susalım.

Ne devinim, ne tecim var bulvarda,
Susmuş her tür acıklı gülünç oyun,
Sonsuz sahnelerde seni tanıyor
Ve sessizce sana tapmıyorum.

Temmuz 1872

ÇENĞİ MİDİR?

Çengi midir, nedir?., tik mavisinde sabahın
Düşer mi ölü çiçekler gibi darmadağın...

Duruyor önünde, ışığa gömülmüş kentin
Soluduğu aydınlık, görkemli düzlüklerin!

Her şey güzel! çok güzel! güzel olması gerek,
- Balıkçı kız ve şarkısı için böylesi gerek,

Böylesi gerek çünkü hâlâ inanıyorlar,
Denizde gece törenleri var sanıyorlar!

EY MEVSİMLER, ŐATOLAR
(MUTLULUK)

Ey mevsimler, Őatolar
Hatasız hangi ruh var?

Ey mevsimler, Őatolar,

İnceledim uzun uzun
Büyüsünü mutluluğun.

Selam ona, sesi her an
Duyulur Galya horozundan.

Arzudan, özlemden uzak
Ömrüm mutluluğa tutsak.

Bu büyü ruhu, bedeni
Aldı, güçsüz koydu beni.

Bitmeli mi sözüm artık?
Böyle istiyor mutluluk!

Ey mevsimler, Őatolar!

ALTIN ÇAĞ

Seslerden bir ses
Bir ses meleksi
- Benden söz edip -
Sertçe diyor ki:

Bir sorun var ya
Dal budak salan;
Esriklik, çılgınlık,
Ötesi yalan.

Şu dönüşe bak sen;
Kıvançlı, yalın
Sudur, bitkidir
Ve de açlığın!

Ve o ses, görünen,
Kıvançlı, yalın
Bir şarkı tutturdı...
Ben de katıldım.

Şu dönüşe bak sen
Kıvançlı, yalın
Sudur, bitkidir
Ve de açlığın!., v.b.

Ses konuşuyor
- Melek mi melek -
Sert bir edayla
Benden söz ediyor.

Şarkıya geçiyor
Kardeşçe, sıcak,
Almancaya çalan
Bir şiveyle bak.

Dünya bir çirkeftir
Unutma bunu!
Yansın ateşlere
At mutluluğu.

Yaşamın ne aydın
Ey güzey şato!
Hangi çağdan ki?
Abimizin hali
Tam prens gibi!... v.b.

Sesler, bacılarım!
Bu da benim şarkım,
İstemem kimseyi
Kuşatın beni
Edepli utlu
Görkemler ile... v.b.

Haziran 1872

AÇLIK TÖRENLERİ

Açlığım bu, Anne, Anne (*)
Senin eşeğinde kaçan.

Damağımdaki tek *tat*, bak
Yalnızca taş, yalnız toprak
Lup! lup! lup! Yutalım hava
Yiyelim demir, kömür, kaya.

Dönün, dönün açlıklarım. Kemirin
Ezgilerin çimenini!

İçinize, kahkaha çiçeklerinin
Çekin kıvançlı zehrim;

Yiyin, bunlar bir yoksulun kırdığı çakıl taşları,
Tufanların oğulları, kardeşleri.
Eski kilise taşları bunlar,
Gri vadilere yatmış somunlar!

Açıklanm, son uçundayız karanlığın
Ufuk çanlarını çalıyor
- Yine tuttu midemin ağları
Kazmıyor.

(*) Fransızca kadın adı. "An" okunur.

işte göründü yapraklar!
Olgun meyvelere gidiyorum.
Gözüm yerde, sürüp saban izim
Yemlikler, menekşeler devşiriyorum.

Açlığım bu. Anne, Anne!
Senin eşeğinde kaçan.

Ağustos 1872